

Universiteit Antwerpen
Faculteit Sociale Wetenschappen
Master Sociaal Werk
Academiejaar 2022 - 2023

Masterproef voorgelegd met het oog op het behalen van de graad van Master in het Sociaal Werk.

Outreachend werken: een staat van ‘semantische verzadiging’?

Over de invulling en verspreiding van outreachend werken in Mechelen.

Student
Laurens Tuypens
20186124

Promotor
Prof. dr. Pieter Cools

Medebeoordelaar
Prof. dr. Kristel Driessens

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Sociale Wetenschappen

Abstract

The alleged popularity of outreach work in social work, according to some experts, has led to a proliferation of practices, resulting in confusion and false expectations in the field. Research on the dissemination of knowledge within social work indicates that knowledge is often selectively and instrumentally adopted. While these diffusion processes may not necessarily be negative, they can potentially impact the methodological clarity of outreach work. The argument is made that methodological clarity is important for the professional and ethical conduct of social workers and serves as a starting point for critical evaluation. The manner and extent to which the diffusion process of outreach as a term and methodology takes place in Mechelen form the basis of this research.

Based on semi-structured interviews with ten outreach workers and four managers, distributed across ten different organizations in Mechelen, the study explores how the respondents understand and practice outreach work. It also investigates their experiences with the dissemination of outreach and examines their perception of the need for conceptual unity in outreach.

While there were points of agreement between the definitions of outreach among the respondents and the literature, the results also highlight considerable doubt among the respondents regarding the meaning of "authentic" outreach work. Furthermore, the analysis reveals the significant role of isomorphism in the diffusion and implementation of outreach in Mechelen. Additionally, the findings emphasize the importance of horizontal processes of knowledge transfer. The analysis also reveals a clear discrepancy between the respondents' own perceived understanding of outreach and the perceived need for conceptual clarification among others. Finally, a clear framework for outreach was deemed important to prevent false expectations, serve as a tool for reflection in practice, and establish a baseline for what qualifies as outreach.

Keywords: outreach, knowledge dissemination, methodology, social work.

Inhoud

Abstract	2
Inleiding	5
1. Literatuurstudie	7
1.1 Outreachend werken in hedendaagse context	7
1.2 Een categoriale benadering van outreach	9
1.2.1 Outreachmodellen volgens doelen, doelgroepen en methoden	9
1.2.2 Outreachtyperingen volgens setting	12
1.3 Outreach: een vlag die vele ladingen dekt	13
1.3.1 Het meerduidige karakter van outreach	13
1.3.2 Een zoektocht naar eenheid in veelheid	13
1.3.3 Naar een afbakening van outreach	15
1.3.4 Outreach: tussen kunst en methodiek	15
1.4 Outreach volgens SAM vzw	16
1.5 De routebeschrijving van kennis	17
1.5.1 Verspreiden en ontvangen van kennis	17
1.5.2 Elementen van kennisverspreiding	18
1.6 Het belang van methodologische helderheid	19
1.6.1 Methode, methodiek of methodisch handelen?	19
1.7 Tussentijds besluit	21
2. Onderzoeksmethode	22
2.1 Ethische nabeschuiving: de driedubbele positie van de onderzoeker	23
3. Onderzoeksresultaten	24
3.1 Outreach in Mechelen	24
3.1.1 Een categoriale kijk op outreach in Mechelen	24
3.1.2 Naar een gemeenschappelijke omschrijving?	26
3.1.3 Wat met sociale verandering?	27
3.1.4 Contradictorische doelstellingen?	27
3.1.5 Outreach als basishouding	28
3.2 De routebeschrijving van outreach als term en methodiek	29
3.2.1 Draggers, aanbieders en routes	29
3.2.2 Vorm en filters als determinanten voor kennisimplementatie?	29
3.2.3 Barrières bij kennisoverdracht van outreach	30
3.2.4 Outreach als norm	31

3.2.5	Outreach als dwingend modewoord	31
3.2.6	Outreach als besparing, reddingsmiddel en gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen	32
3.3	Outreach in Mechelen: zo helder als kristal?	33
3.3.1	De gevaren van een troebel concept	33
3.3.2	Naar een eenduidig kader voor outreach in Mechelen?	34
4.	Algemeen besluit	36
5.	Discussie en aanbevelingen	39
	Bibliografie	41
	Bijlagen	47
	Bijlage 1: Elementen van kennisverspreiding	47
	Bijlage 2: Omschrijving van de werkingen	48
	Bijlage 3: Vragenlijst	49
	Bijlage 4: Quickscan van outreachende praktijken	51
	Bijlage 6: Informed Consent	52
	Bijlage 7: Verklaring op eer	53

Inleiding

“Vandaag gaan veel vormen van sociaal werk aan de slag in de leefomgeving van mensen zonder te beantwoorden aan de kenmerken van outreachend werken. Op zich geen probleem, maar noem het dan ook niet zo” (Dewaele, 2022).

Terug van nooit weggeweest wint outreachend werken de voorbije decennia binnen sociaal werk aan populariteit. Hoewel werken in de leefwereld van mensen doorheen de geschiedenis niet altijd even gunstig gezien werd (Van der Lans, 2010), merken we omwille van verschillende hedendaagse maatschappelijke evoluties, zoals vermaatschappelijking en het complexer worden van vraag en aanbod in hulp- en dienstverlening, een herwaardering van het principe op (Beelen et al., 2014; Van Doorn et al., 2013). Het idee dat sociaal werkers achter hun bureau moeten wachten tot cliënten zelf tot bij hen komen, schijnt meer en meer te behoren tot de verleden tijd. ‘Eropaf’ gaan lijkt de nieuwe trend en als gevolg is outreachend werken inmiddels ingeburgerd in verschillende facetten van de sociale sector, waarin het zich onderscheidt in talrijke modellen, typering en werkvormen (Beelen et al., 2014).

Parallel aan deze praktijkgerichte evolutie groeide ook de wetenschappelijke bekommernis om te voorkomen dat outreachend werken zich zou nestelen in conceptuele leegte (Morse et al., 1996). Deze bezorgdheid steunde bovendien op de vaststelling dat outreach niet vrij is van spanningsvelden en morele dilemma's (De Maeyer et al., 2012; Kloppenburg & Hendriks, 2013; Grymonprez & Roose, 2014; Grymonprez et al., 2017). Om te beletten dat outreachend werken een manier wordt om praktijken te legitimeren die op een ingrijpende manier binnendringen in de leefwereld van mensen, zonder daarbij welzijnsbevordering als prioritaire doelstelling te hanteren, moet volgens SAM vzw (steunpunt Mens en Samenleving) een duidelijke visie geformuleerd worden voor outreach als methodiek (Beelen et al., 2014).

Ondanks dat deze ‘herontdekking’ van de leefwereld van mensen als een positieve evolutie kan gezien worden, vrezen sommige experts binnen het werkveld dat de recente belangstelling voor outreach resulteert in een wildgroei aan praktijken die niet altijd voldoen aan de kenmerken van outreachend werken. Deze evolutie is volgens Dewaele (2022) problematisch, aangezien het kan leiden tot spraakverwarring en verkeerde verwachtingen op het terrein en binnen beleidskringen. De vraag kan gesteld worden of de term ‘outreach’ wegens haar populariteit ten prooi is gevallen aan het psychologisch verschijnsel van ‘semantische verzadiging’ (James & Lambert, 1962), waarbij het door eindeloze herhaling gestript werd van haar betekenis?

Als praktijkgericht beroep en academische discipline, aldus de wereldwijde definitie van sociaal werk (IFSW, 2014), is het afstemmen tussen praktijk en kennis een voortdurend punt van discussie en analyse binnen sociaal werk (Raeymaeckers et al., 2016). Onderzoek naar de manier waarop kennis binnen sociaal werk verspreidt, onderstreept bovendien dat kennis regelmatig op selectieve en instrumentele wijze wordt geadopteerd. Het argument wordt gemaakt dat kennis niet beweegt op basis van bewezen validiteit en bruikbaarheid, maar eerder een product is dat wordt verpakt en uitgepakt op manieren die niet altijd te voorspellen zijn (Harris et al., 2015; Kuhlmann, 2020).

Zonder te impliceren dat kennisverspreiding binnen sociaal werk daarom de facto besmet en verdacht is, beklemtoont dit wel dat kennisverspreiding onderhevig is aan verschillende mechanismen die bepalend zijn of én hoe kennis zich verspreidt, en dat wanneer kennis eenmaal zijn bestemming heeft bereikt de implementatie ervan kan afwijken van de oorspronkelijke bedoeling (Harris et al., 2015). De wijze en mate waarin het diffusieproces van outreach wordt ervaren door outreachende veldwerkers en hun leidinggevendenden vormt bijgevolg het uitgangspunt van deze masterproef.

Naast het normatief belang van methodologische helderheid, waarbij de aandacht gevestigd is op de mate waarin een methodiek en haar interventies bijdragen aan de waarden en normen van het sociaal werk, is methodologische helderheid ook van belang als uitgangspunt voor kritische evaluatie (Hermans, 2014). Geen of minder belang hechten aan methodieken zou namelijk een onderschatting zijn van het potentieel ervan (Van Yperen et al., 2010). Verschillende bronnen zullen dan ook beargumenteren dat outreach als methodiek meer omvat dan een verpakking technieken (Andersson, 2013; Beelen et al., 2014; Szeintuch, 2014). Als generieke methodiek moeten we outreach benaderen als een samenhang van een handelingsmodel, een verklarende theorie en een achterliggende mens- en maatschappijvisie (Hidalgo & Baert, 1986; Payne, 2005). De veronderstellingen die verschillende stakeholders hebben bij de betekenis van hun werk kunnen vervolgens echter grondig van elkaar afwijken. Hierin ligt volgens Hermans (2014) dan ook een belangrijk onderzoeksterrein. Namelijk, hoe kijken verschillende actoren naar hun handelen, de vooropgestelde doelstellingen en de visie achter die doelstellingen?

Wegens de vaststelling over het belang van methodologische helderheid, zowel voor theorie als praktijk, zal binnen dit onderzoek bij verscheidene outreachwerkers en leidinggevendenden, gesitueerd in de regio Mechelen, beschreven worden hoe zij hun praktijk kaderen en beleven. Rekening houdend met verschillende mechanismen die aan de basis liggen van het al dan niet verspreiden van kennis, zal bovendien achterhaald worden hoe bepaalde omschrijvingen van outreachend werken bij hen tot stand komen. Tot slot wordt bevraagd op welke wijze conceptuele eenheid van outreach voor hen van belang is en of deze reeds ervaren wordt. Concreet luiden de verschillende onderzoeksvragen als volgt:

- 1. Hoe definiëren de bevraagde werkers en leidinggevendenden outreachend werken en hoe verhouden deze omschrijvingen zich ten opzichte van de bestaande conceptuele kaders in de literatuur?**
- 2. Hoe ervaren de bevraagde werkers en leidinggevendenden kennisverspreiding over outreach als term en methodiek?**
- 3. Ervaren de bevraagde werkers en leidinggevendenden de noodzaak van conceptuele eenheid voor outreachend werken?**

Hoewel de bestaande kennisbasis van outreachend werken reeds verschillende omschrijvingen omvat, zijn deze in relatie tot de diverse processen van kennisoverdracht en het vermoeden van conceptuele wildgroei onderbelicht. De bevindingen binnen deze masterproef kunnen dan ook dienen ter aanvulling van de bestaande kennisbasis van outreach en kennisverspreiding binnen sociaal werk. Daarnaast hoopt dit onderzoek een basis voor reflectie te bieden over het denken en handelen van outreachwerkers en de achterliggende visie daarop.

1. Literatuurstudie

Dit onderdeel start met een blik op outreachend werken in hedendaagse context, waarin de werkwijze zich, omwille van een hernieuwde waardering binnen recente maatschappelijke ontwikkelingen, grondig heeft weten te verspreiden binnen de sociale sector. Daarna benaderen we de rijke diversiteit van outreachend werken vanuit categoriaal perspectief, waarbij de verschillende modellen en typeringen worden besproken. Tot slot behandelen we enkele cruciale kenmerken van een welzijnsgerichte conceptualisering van outreachend werken om nadien de methodiek van outreach volgens SAM vzw toe te lichten.

Vervolgens beschrijven we de wijze waarop kennis zich binnen sociaal werk verspreidt, waarbij wordt afgestapt van de klassieke verticale benadering van kennisoverdracht. Deze alternatieve benadering vertrekt vanuit het idee dat de overdracht van kennis niet plaatsvindt in een hermetisch afgesloten doos, waardoor kennis transformeert en muteert doorheen haar tocht. Tot slot staan we stil bij de gevolgen van deze transformaties voor de methodologische helderheid van outreachend werken. Het argument wordt gemaakt dat methodologische helderheid enerzijds van belang is voor het professioneel, deontologisch handelen van werkers en anderzijds essentieel is als startpunt voor kritische evaluatie.

1.1 Outreachend werken in hedendaagse context

Ondanks haar rijke geschiedenis die ver teruggaat tot in de negentiende eeuw, werd outreachend werken niet altijd even gunstig gezien als vandaag (Van der Lans, 2010; Van der Linde, 2011). Sommige van de hedendaagse spanningsvelden besproken in de literatuur over outreach, zoals die tussen 'welzijn en veiligheid' (De Maeyer et al., 2012) en 'dwang en autonomie' (Kloppenburger & Hendriks, 2013), vinden dan ook deels hun oorsprong in het paternalistisch denken van de eerste sociale professionals. Vandaag doen recente maatschappelijke evoluties zoals de **vermaatschappelijking** van de zorg, het complexer worden van **vraag en aanbod in hulp- en dienstverlening** en de nieuwe **rol van de overheid** de vraag naar outreachend werken echter opnieuw toenemen (Beelen et al., 2014). Van Doorn et al. (2013) concluderen daarbij dat:

“(…) de maatschappelijke discussie momenteel niet meer zozeer gaat over de vraag of de overheid en welzijnsinstellingen zich in de privésfeer van burgers mogen mengen, maar over de vraag hoe ze dat doen en hoever ze daarin willen of mogen gaan” (Van Doorn et al., 2013, p. 32).

Vermaatschappelijking van de zorg kunnen we kort gesteld schetsen als de tendens om de zorg voor kwetsbare mensen meer op te nemen in de samenleving zelf. Deze omschrijving verwijst enerzijds naar de plaats waar die zorg verleend zou moeten worden, zijnde de thuisomgeving van de hulpvrager. Anderzijds verwijst het naar wie de zorg zou moeten verlenen, namelijk de sociale omgeving van de zorgvrager (Vlaanderen, z.d.-b). Deze transitie verwacht niet enkel een grotere inspanning van informele netwerken zoals burens, vrienden en familie, ook de vroeger sterk geïnstitutionaliseerde en gespecialiseerde zorg moet zich meer gaan organiseren op de eerste lijn, dicht bij de burgers (De Koker et al., 2019). De meerwaarde van outreach binnen dit proces ligt volgens Beelen et al. (2014) in het verbinden of (her)activeren van netwerken in de leefwereld van mensen.

Doordat zorg en ondersteuning meer binnen de leefwereld van mensen georganiseerd moeten worden, vraagt dit ook om **aanpassingen van organisaties en samenwerkingsverbanden** waarbij de lokale overheid steeds meer van belang is. Binnen dit fluctuerende welzijnslandschap, waarvan het aanbod nog steeds sterk gefragmenteerd en selectief is, wordt vaker naar outreach gekeken om de toegang tot deze voorzieningen te arrangeren. Enerzijds door toegang te verbeteren door middel van gericht toeleiden, anderzijds door toegang te bedwingen en in te zetten op het informeel netwerk van de hulpvrager (Beelen et al., 2014).

Binnen deze evolutie wijzen Grymonprez et al. (2017) echter op het feit dat outreachend werken zich hierdoor in een spanningsveld bevindt **tussen toegang beheersen en toegankelijkheid bevorderen**. In tijden waarin onze welvaartsstaat en sociaal werk onder druk staan en het aanbod ervan meer voorwaardelijk wordt, waarschuwen ze voor het gevaar dat outreachend werk zal dienen als bewaker en manager van de toegang tot sociale dienstverlening en niet zozeer de toegankelijkheid ervan zal bevorderen. Als fictieve ‘poortwachters’ bepalen outreachers dan wie wel en wie niet toegang krijgt tot het krimpend aanbod. Ze stellen daarbij de vraag: “Is outreach dan te zien als een verruiming van het engagement of een legitimatie van de begrenzing ervan” (Grymonprez & Roose, 2014, p. 5)?

Typerend voor de hedendaagse context is dat outreach ook vaak gezien wordt als dé oplossing om **zorgvermijders** terug in het circuit van sociale hulpverlening te brengen (Cortis, 2012; Grymonprez et al., 2020; Olivet et al., 2010). We denken hier bijvoorbeeld aan dak- en thuislozen die om een af andere reden geen gebruik maken van de bestaande sociale voorzieningen. Hoewel dit een legitieme reden kan zijn om outreachend te werken, is deze evolutie volgens Maesele et al. (2013) niet zo onschuldig. Ook Smith & Hall (2017) treden dit bij en stellen dat outreachers, ondanks hun goede bedoelingen, zo hun cliënten proberen te overtuigen dat “het systeem”, met al haar bureaucratische drempels, nog steeds de beste optie is. Bovendien doen outreachers hierdoor hun doelgroep geloven in de paradox dat het bereiken van autonomie een minimum aan afhankelijkheid van instituties verlangt (Cefai, 2015).

Maesele et al. (2013) stellen echter dat het concept ‘zorgvermijders’ voor een groot deel gecreëerd is door de wijze waarop sociaal werkpraktijken zich doorheen de jaren hebben geëvolueerd. Vaak met hogere drempels als gevolg, waardoor de meest kwetsbaren uitgesloten worden. Iedereen die niet voldoet aan de mate van vrijwillige toegeving aan de heersende normen en waarden binnen sociaal werkpraktijken wordt bijgevolg geproblematiseerd. Zorgvermijders zijn zodoende alle mensen die niet willen deelnemen, niet kunnen deelnemen en niet mogen deelnemen aan de bestaande voorzieningen (Maesele et al., 2013).

Tot slot merken we op dat steden en gemeenten op **lokaal niveau steeds meer verantwoordelijkheid** toegewezen krijgen in het efficiënt en effectief organiseren van zorg en welzijn. Dit vraagt naar voortdurende afstemming binnen een zeer uiteenlopend veld aan organisaties, sectoren en belangengroepen. Het lokale niveau is bovendien steeds uitdrukkelijker het niveau waarop samenlevingsproblemen worden aangepakt in rechtstreeks contact met burgers (Beelen et al., 2014). Een van die uitdagingen waarvoor outreach vandaag een rol toebedeeld krijgt is volgens Boost et al. (2021) het **voorkomen van ‘non-take-up’**. Hoewel welvaartsstaten gebouwd zijn op het voorzien van sociale rechten zoals sociale zekerheid, huisvesting, gezondheidszorg, etc., zien we in de realiteit een discrepantie tussen de belofte van die rechten en de mate waarin ze effectief voor iedereen worden

gerealiseerd. De situatie waarin individuen geen gebruik maken van rechten noemen we non-take-up en is in essentie het resultaat van een *trade-off* tussen het potentieel nut van een recht en de kosten voor het individu om het recht te laten gelden. Outreach wordt in de context van non-take-up vaak gezien als het proactief informeren van burgers over hun rechten vanuit een vertrouwensrelatie die ontstaat in de leefomgeving van mensen (Boost et al., 2021).

1.2 Een categoriale benadering van outreach

Naast haar complexe maatschappelijke context wordt outreachend werken ook gekenmerkt door haar veelheid aan praktijken en invalshoeken. Outreach is om te starten dan ook niet uitsluitend een professionele activiteit. Meerdere auteurs benadrukken dat outreach een werkzaamheid is die naast professionals ook door anderen, zoals bijvoorbeeld religieuze leiders of lokale organisaties en vrijwilligers, kan uitgeoefend worden (Korf et al., 1999; Nsour et al., 2020).

In wat volgt bespreken we de voornaamste modellen en typeringen van outreachend werken. Enerzijds moet benadrukt worden dat deze opdeling niet exhaustief is en er wellicht meer en andere opdelingen van outreachend werken bestaan. Zo maken Andersson & Minas (2021) ter illustratie een onderscheid tussen verschillende outreachtypen volgens de institutionele structuren van verschillende overheidsregimes. Ook zullen we zien dat niet alle gekende categorieën van outreach voldoen aan de kenmerken van outreach zoals deze bijvoorbeeld door Andersson (2013) en Beelen et al. (2014) bepleit worden. Anderzijds moet onderstreept worden dat de besproken categorieën ideaaltypen zijn en de reële kans bestaat dat in de praktijk eerder combinaties zullen aangetroffen worden (Omlo, 2017).

1.2.1 Outreachmodellen volgens doelen, doelgroepen en methoden

Doordat outreachend werken vaak varieert in doelen, doelgroepen en methoden, vinden we in de literatuur verschillende modellen terug van outreachend werken. Volgens Omlo (2017) kunnen we zo zes modellen van outreachend werken onderscheiden. Een eerste is het **hulpmodel**. Dit model resoneert wellicht het best bij het algemeen beeld van outreachwerk en is gericht op het tegemoetkomen van de belangen en noden van individuen of huishoudens in zorgwekkende situaties. Binnen dit model proberen outreachwerkers doorgaans zo preventief mogelijk in te gaan op problemen om bijgevolg kansen op herstel, maatschappelijke participatie en zelfredzaamheid te bevorderen. Het aanbod binnen dit model richt zich volgens Omlo (2017) op mensen die enerzijds hulp uit de weg gaan (zorgvermijders) en anderzijds op mensen die niet de juiste hulp ontvangen (zorgmissers). Aanvullend stellen Corbansese & Rosas (2017) dat interventies binnen dit hulpmodel evengoed gericht kunnen zijn op remediëring. Op basis van onderzoek van Kloppenburg en Hendriks (2010; 2013) kunnen we binnen dit brede hulpmodel nog drie aparte onderverdelingen maken.

Als eerste spreken Kloppenburg en Hendriks (2010; 2013) over *‘the support model’*. Dit model heeft als doelstelling het ondersteunen van cliënten in hun eigen private omgeving en zoekt onmiddellijke oplossingen voor dagelijkse problemen. Binnen het tweede model, *‘the catching clients model’*, gaan outreachers het contact aan met mensen die niet de gepaste hulp weten te vinden binnen het welzijnslandschap om nadien hulp op maat aan te bieden. Het derde model, *‘the broker’s model’*, gaat het contact aan met mensen die om een of andere reden niet in staat zijn om toegang te vinden tot maatschappelijke hulp- en dienstverlening.

Een tweede model volgens Omlo (2017), het **dwang- en drangmodel**, of *'the options and sanctions model'* volgens Kloppenburg en Hendriks (2010; 2013), probeert door directe interventies de schade te beperken die individuen zichzelf of hun omgeving toebrengen. Dit desnoods door het uitoefenen van dwang. In tegenstelling tot het hulpmodel is de aanleiding hier niet het bevorderen van participatie of zelfredzaamheid, maar het voorkomen en bestrijden van overlast die door de omgeving wordt ervaren (Omlo, 2017). Een variant binnen dit model is bijvoorbeeld crisisinterventie bij gezinnen met jonge kinderen op aanmelding van derden, om daarna via ingrijpende en intensieve maatregelen een uithuisplaatsing te vermijden (Jeugdzorg Emmaüs Mechelen, 2022).

Het **politiserende model** stapt af van de meer individualistische focus van de voorbije modellen en kenmerkt zich door haar collectieve benadering waarin ze de lokale gemeenschap als uitgangspunt neemt. Dit model van outreachwerk richt zich op de structurele oorzaken van problemen zoals socio-economische ongelijkheid, sociale uitsluiting en mensenrechtenschending (Omlo, 2017). We denken hier bijvoorbeeld aan vormen van opbouwwerk die mensen in armoede actief proberen te betrekken bij het maatschappelijk debat omtrent de klimaatcrisis (SAAMO, z.d.-b). Mobilisatie, bewustwording en ondersteuning van burgers in de aanpak van deze problematieken staan centraal binnen het politiserende model van outreachend werken (Omlo, 2017).

Het **verbindende model** differentieert zich vervolgens van het politiserende in die zin dat de focus niet zozeer ligt op het veranderen van systemen, maar op het bevorderen van sociale samenhang, het activeren van (informele) hulpbronnen en op participatie en emancipatie van buurtbewoners (Omlo, 2017). Dit model komt overigens overeen met *'the community model'* van Kloppenburg en Hendriks (2010;2013), dat de verbinding tussen mensen en hun sociale omgeving probeert te verbeteren en werkt aan empowerment binnen de buurt. Ook hier vinden we voorbeelden terug binnen het opbouwwerk zoals het project 'Iedereen verbonden, da's Willebroek', dat zich kadert binnen de projectoproep van 'zorgzame buurten' van de Vlaamse Regering. Door verschillende interventies en activiteiten probeert dit project de sociale cohesie te versterken, sociale bescherming te bevorderen en eenzaamheid tegen te gaan (SAAMO, z.d.-a).

Het **kwartiermakersmodel** richt zich specifiek op de maatschappelijke uitsluiting van kwetsbare en gemarginaliseerde groepen en probeert door gerichte interventies de sociale acceptatie, integratie en participatie van deze groepen te bevorderen (Omlo, 2017). We denken hierbij bijvoorbeeld aan outreachers die toeleiden naar verenigingen waar armen het woord nemen, waarbij ingezet wordt op het samenbrengen, versterken en emanciperen van mensen in armoede (Vlaanderen, z.d.-a). De focus ligt hier voor alle duidelijkheid niet op het aanpassen van mensen, maar op het versterken van acceptatie en appreciatie van verschillen in de samenleving (Omlo, 2017).

Het **presentiemodel** baseert zich tot slot op de presentiebenadering van filosoof Andries Baart (2001) en steunt op het idee dat outreachwerkers door aandachtige aanwezigheid in de wijk vertrouwd raken met de buurt(bewoners) en zo signalen opvangen over kwetsbare situaties. We denken hier bijvoorbeeld aan vindplaatsgerichte werkvormen zoals straathoekwerk (SAM vzw & LiSS, 2021). Typerend aan het presentiemodel is dat contact plaatsvindt in de leefwereld van burgers en zelden gelimiteerd is in tijd. Niet de eigen professionele doelen staan hier centraal, maar de wensen en behoeften van de doelgroep (Omlo, 2017).

Model	Varianten	Doel	Voorbeelden
Hulpmodel	• Support model • Catching clients model • Broker's model	• Ondersteunen van mensen of huishoudens in zorgwekkende omstandigheden (gevraagd en ongevraagd).	• Thuisbegeleiding • Outreach vanuit opvang voor dak- en thuislozen • Straattherapeuten
Dwang- en drangmodel	Options and sanctions model	• Voorkomen en bestrijden van overlast.	• Crisisinterventieteams
Politiserende model		• verbeteren van de leefomstandigheden en de weerbaarheid van groepen wijkbewoners. • Structurele oorzaken van sociale problematiek wegnemen of verminderen. • Samenwerken met burgers (vertrouwen op burgerkracht). • Investeren in collectieve zelfredzaamheid en politieke emancipatie van groepen burgers.	• Samenlevingsopbouw
Verbindende model	Community model	• Bevorderen sociale samenhang, activeren informele steun- en hulpbronnen en participatie en emancipatie bewoners. • Aanspreken en mobiliseren van hulpbronnen in de wijk.	• (Jeugd)opbouwwerk
Kwartiermakersmodel		• Versterken acceptatie (en waardering) verschillen in de maatschappij. • Maatschappelijke organisaties en burgers koppelen aan kwetsbare individuen.	• Verenigingen waar armen het woorden nemen
Presentiemodel		• Vertrouwd raken met wijk(bewoners). • Contact vindt plaats in leefwereld cliënt. • Aansluiten op wensen en behoeften hulpvrager (meebewegen i.p.v. eigen doelen stellen).	• Straathoekwerk

Tabel 1 Outreach volgens doelen, doelgroepen en methoden op basis van Omlo (2017) en Klopburg en Hendriks (2010; 2013)

1.2.2 Outreachtyperingen volgens setting

Op basis van de locatie waar de outreacher zijn of haar doelgroep bereikt, onderscheidt Rhodes (1996) **drie typen** van outreachend werken. Ten eerste spreekt hij over **'detached'** of **'street based' outreach**, wat inhoudt dat de outreacher werkt in de publieke ruimte. Voorbeelden van dit type zijn bijvoorbeeld opnieuw straathoekwerk of andere vormen van outreach die contact zoeken op publieke plaatsen met mensen die bijzonder moeilijk te bereiken zijn (SAM vzw & LiSS, 2021). We denken hier onder andere aan chronische druggebruikers, dak- en thuislozen, mensen zonder papieren of sekswerkers. Het gaat hier vaak om een zeer intensieve manier van werken die een langdurige onderdompeling in de buurt vereist vooraleer er gewerkt kan worden aan vertrouwensrelaties met de doelgroep (Beelen et al., 2014).

Een tweede type volgens Rhodes (1996) is **'domiciliary' outreach**, of werken in de huiselijke omgeving. Dit type van outreachend werken wordt vaak geïnitieerd op basis van aanmeldingen door derden of naar aanleiding van bewuste acties van organisaties om een specifieke groep mensen te bereiken. Onder dit type verstaan we bijvoorbeeld preventieve woonbegeleidingen die hulp aanbieden met het oog op het voorkomen van uithuiszettingen (CAW, z.d.). Andere voorbeelden zijn organisaties die proactief langsgaan bij gezinnen die vaak in contact komen met politiediensten of mensen die bij de lokale overheid gesignaleerd staan als wanbetalers waarbij men vermoedt dat er meerdere problemen zijn (Beelen et al., 2014).

Het derde type van Rhodes (1996) heet **'peripatetic' outreach**, of werken vanuit maatschappelijke voorzieningen. Binnen dit type van outreach vinden de activiteiten van de werker plaats in een organisatie of voorziening die afwijkt van de 'moederorganisatie'. Hieronder vallen bijvoorbeeld outreachers die hun doelgroep opzoeken in armoedeverenigingen, sportclubs, scholen, etc. (Beelen et al., 2014). Een voorbeeld van dit type is 'De Rode Antraciet' die sport en cultuur aanbiedt in de gevangenissen van Brussel en Vlaanderen (De Rode Antraciet, z.d.).

Tot slot onderscheiden Dewson et al. (2006) op basis van setting een vierde type outreachend werken, zijnde **'satellite' outreach**. Dit type outreachwerk wordt uitgevoerd op ver afgelegen plaatsen in informatiecentrums of bij 'one-stop shops'. Outreach volgens het satellite type vinden we bijvoorbeeld terug op afgelegen universiteitscampussen, in rurale gebieden of op lange verbindingswegen tussen dorpen en steden (Dewson et al., 2006).

Detached Outreach	Domiciliary Outreach	Peripatetic Outreach	Satellite Outreach
Publieke ruimte	Huiselijke omgeving	Vanuit maatschappelijke voorzieningen	Afgelegen 'outreachcentrums'
Vb. Straathoekwerk	Vb. Preventieve woonbegeleiding	Vb. Culturele participatiewerkers in gevangenissen	Vb. Opvoedingsondersteuning voor alleenstaande ouders in landelijke gebieden

Tabel 2 Outreach volgens setting

1.3 Outreach: een vlag die vele ladingen dekt

1.3.1 Het meerduidige karakter van outreach

Vandaag kunnen we vaststellen dat outreach een **containerbegrip** geworden is voor tal van praktijken en invalshoeken. Zo vinden we in Vlaanderen alleen al vormen van outreach terug in de drughulpverlening, de gehandicaptenzorg, stedelijke dienstverlening, algemeen welzijnswerk, geestelijke gezondheidszorg, integrale jeugdhulp, OCMW's, jeugdwelzijnswerk, etc. (Beelen et al., 2014). Onderzoek wijst dan ook uit dat outreach een term is die vaak gebruikt wordt, maar zelden wordt gedefinieerd (Dewson et al., 2006).

Ook Andersson (2013) trekt gelijkaardige conclusies en stelt dat outreach, ondanks haar eerder openlijke karakter, zich voor een groot deel in een **obscure positie** begeeft. Dit is volgens hem in eerste instantie te wijten aan het feit dat outreach vaak gezien en begrepen wordt binnen het **domein van sociaal werk** waarin het actief is en de specifieke doelgroepen die daarmee gepaard gaan. Een groot deel van het gepubliceerd onderzoek naar outreach concentreert zich dan ook op het werken met gestigmatiseerde groepen zoals sekswerkers, dak- en thuislozen of druggebruikers (Moriarty et al., 2015; Smoter, 2022). Bovendien wijst ook McGivney (2000) op het ambigue karakter van outreach en stelt dat de redenen om outreachend aan de slag te gaan vaak de betekenis ervan bepalen.

Een andere verklaring voor het troebele karakter van outreach kan zijn dat outreach vaak gezien wordt als een **onderdeel van een overkoepelend principe** waardoor het ondergeschikt wordt aan het overkoepelende kader (Andersson, 2013). We denken bijvoorbeeld aan het Geïntegreerd Breed Onthaal (Boost et al., 2018), Vroeg & Nabij (Vlaamse Regering, 2023) of aanklappend werken (Storms, 2019). Een internationale studie van Kloppenburg & Hendriks (2013) concludeert tot slot dat outreachende initiatieven die in de praktijk sterk overeenkomen vaak andere terminologieën hanteren, waardoor conceptuele overeenstemming vaak uitblijft.

1.3.2 Een zoektocht naar eenheid in veelheid

Ondanks de consensus die lijkt te heersen over het moeilijk meerduidige karakter van outreach, treffen we binnen de literatuur ook punten van overeenstemming aan tussen de verschillende omschrijvingen. In letterlijke zin verwijst outreachend werken in eerste instantie naar **'the act of reaching out'**, of de handeling om naar iets of iemand toe te stappen. De Britse Collins Dictionary of Social Work definieert outreach als: "Any attempt to take the service to people who need it and who would otherwise probably not use the service" (Thomas & Pierson, 1995, p. 371). Een verfijning van deze benadering door Metz (2011, p.3) stelt dat: "Outreachend werken verwijst naar de verzameling van welzijnsactiviteiten waarbij de werker de veiligheid van de eigen organisatie verlaat, zich begeeft in de leefwereld van de doelgroep en zich moet aanpassen aan diens regels".

Binnen deze definities treffen we een aantal cruciale punten van overeenstemming aan tussen de verschillende benaderingen van outreachend werken. Outreach omvat namelijk de handeling om naar iets of iemand toe te stappen en deze individuen of groepen, die zich vaak in een kwetsbare positie bevinden, **(opnieuw) te betrekken bij sociale dienstverleningen** waar zij anders geen gebruik van zouden maken (Andersson, 2013; Kloppenburg & Hendriks, 2013; Szeintuch, 2014).

Outreach kan in deze context gezien worden als een **actieve strategie** waarbij relaties worden aangegaan met cliënten, daar waar zij zich bevinden, in tegenstelling tot een meer traditionele benadering waarbij gewacht wordt tot mensen zelf het aanbod komen opzoeken (Lee & Donaldson, 2018). In dit opzicht stellen Grymonprez et al. (2017) dat outreach als ‘koppelingsactiviteit’ een belangrijke rol speelt in de **verwezenlijking van sociale rechten**, door toegang tot sociale dienstverlening na te streven voor kwetsbare groepen. Verder impliceren deze benaderingen ook dat outreachend werken zich afspeelt **buiten het kantoor** en haar institutionele settingen (Smoter, 2022; Szeintuch, 2014).

“De essentie van outreachend werken is dat sociaal werkers niet geduldig wachten (achter hun bureau of in een kantoor) tot mensen om hulp komen vragen, maar dat zij zelf initiatief nemen door mensen op te zoeken en (ongevraagd) hulp en diensten aanbieden” (Rauwerdink-Nijland & Metz, 2022, p. 22).

Morse et al. (1996) benadrukken bij deze ‘koppelingsfunctie’ wel dat outreach zich niet mag limiteren tot een praktijk van ‘screenen en doorverwijzen’ die gekarakteriseerd wordt door de afwezigheid van een **vertrouwensrelatie** tussen werker en cliënt. “Outreach seeks to establish a personal connection that provides the spark for the journey back to a vital and dignified life” (Bassuk, 1994, p. 10). Aanvullend beklemtonen sommige auteurs dat outreach zich niet louter en alleen mag beperken tot het verstrekken van informatie (Smoter, 2022).

“Amongst the core elements of outreach strategies is the practice of sending workers to become involved in the lives of people in local communities, to visit places where potential beneficiaries live, and to cooperate with local institutions that work with these individuals. Outreach efforts must go beyond information dissemination. Rather, such strategies should seek to build trust between the intended population and service providers. They should also seek to help people at risk of social exclusion overcome various barriers they may face, such as stigma and to initiate the social change processes for the beneficiaries” (Smoter, 2022, p. 91).

Naast het verlaten van de eigen veilige omgeving, het detecteren van noden en het verlenen van hulp en diensten, karakteriseert outreach zich volgens bovenstaand citaat ook door het **wegwerken van drempels binnen de maatschappij voor kwetsbare mensen en het initiëren van sociale verandering**. “Outreachend werken gaat over het herstellen en versterken van de verbinding tussen burgers en samenleving” (Van Doorn et al., 2013, p. 8). Als een praktijk van toegankelijkheidsbevordering fungeert outreach volgens Grymonprez et al. (2017) als een instrument tot reflectie over de dynamieken van inclusie en exclusie in sociale instellingen en de samenleving als geheel. Outreach bezit daardoor een **transformatief potentieel**, waardoor het kan dienen als hefboom om machtsrelaties die uitsluiting veroorzaken in vraag te stellen en zodoende verandering teweeg te brengen (Grymonprez & Roose, 2019; Grymonprez et al., 2020).

1.3.3 Naar een afbakening van outreach

Andersson (2013) benoemt in zijn onderzoek **drie hoofdtaken** voor outreachwerkers. De eerste bestaat uit **'contact maken'** met mensen die moeilijk te bereiken zijn. Dit impliceert dat het zowel kan gaan om mensen die niet gekend zijn als om mensen die slechte ervaringen hebben met hulp- en dienstverlening. Ook duidt dit aan dat outreachwerk zich afspeelt in verschillende settings waarin de werker niet altijd de controle heeft. De tweede taak bestaat vervolgens uit het **'initiëren van processen van sociale verandering'**. Dit benadrukt vooral dat contact maken nooit een doel op zich is. Het is slechts de eerste stap in een complex proces gericht op het verbeteren van de levensomstandigheden van mensen in moeilijke situaties. De laatste taak bestaat uit het **'bewerkstelligen en onderhouden van sociale steun voor hun doelgroep'**. Dit verwijst enerzijds opnieuw naar het faciliteren van sociale processen, maar anderzijds ook naar meer directe vormen van steunverlening. Omdat outreachers vaak in turbulente situaties actief zijn vereist dit soms onmiddellijke interventies die eerder schadebeperkend werken dan echt structureel verandering teweegbrengen (Andersson, 2013).

Deze afbakening van het takenpakket van outreachers impliceert bijgevolg twee zaken, aldus Andersson (2013). Het onderlijnt aan de ene kant dat niet alle sociaal werkpraktijken die zich buiten de kantoorsetting afspelen per definitie outreachpraktijken zijn. We spreken volgens Andersson (2013) pas van outreach als er doelgericht pogingen ondernomen worden om contact te leggen met uitgesloten groepen om hen nadien in contact te brengen met de brede hulp- en dienstverlening. Aan de andere kant zijn inspanningen die gericht zijn op 'mensen te veranderen' geen integraal onderdeel van outreach. Hoewel het contact met outreachers een impact kan hebben op het welbevinden van mensen, moet de essentie van outreach begrepen worden in termen van het initiëren en ondersteunen van verandering en niet het uitvoeren van verandering (Andersson, 2013). Bovendien wordt deze afbakening ook essentieel geacht voor de evaluatie van outreachwerk:

"The argument made here is that the potential success of outreach should be measured according to the mentioned criteria: the capacity to create and maintain contacts, and the ability to link and support people in a continuing help process. Otherwise, the estimation of outreach would, to a large extent, be totally dependent on the achievements of other organizational bodies and units" (Andersson, 2013, p. 177).

1.3.4 Outreach: tussen kunst en methodiek

Een belangrijke paradox die Andersson (2013) destilleert uit zijn onderzoek is de **contradictorische houding van outreachwerkers ten opzichte van methoden**. Aan de ene kant stelt hij vast dat veel discussies tussen werkers zich bevinden op methodologisch vlak, waarbij de noodzaak van een duurzaam professioneel ondersteuningskader wordt benadrukt. Aan de andere kant stelden veel van diezelfde werkers zich eerder aarzelend op bij de implementatie van gestructureerde methoden. De onderliggende boodschap hier is dat outreach volgens hen in de eerste plaats gezien moet worden als een attitude, een kunst, en pas daarna als een methodiek (Andersson, 2013). Aanvullend spreken Kloppenburg & Hendriks (2013) over een zekere rebelse attitude onder outreachwerkers, waarbij werkers vaak de gebaande paden lijken te verlaten in het voorzien van steun voor hun cliënten. Tot slot beschrijven Erickson & Page (1998) het proces van outreach als een kunst die best omschreven wordt als een dans tussen cliënt en werker.

Volgens Henningsen (2010) heeft deze “romantische ethiek” van outreach, waarbij de nadruk ligt op informaliteit en morele betrokkenheid, echter zijn beperkingen. Hij stelt dat morele betrokkenheid als fundament voor zelfkritiek en evaluatie van outreachpraktijken onvoldoende is en moet bijgestaan worden door emotionele en afstandelijke perspectieven op hun activiteiten. Deze nood voor kritische, systematische reflectie van outreachpraktijken wordt uit verschillende hoeken bijgestaan door de erkenning van verschillende inherente **spanningsvelden** in de werkvorm. Zo kunnen we in de literatuur spanningsvelden onderscheiden tussen ‘welzijn en veiligheid’ (De Maeyer et al., 2012), tussen ‘dwang en autonomie’ (Kloppenburger & Hendriks, 2013) en tussen ‘toegang en toegankelijkheid’ (Grymonprez & Roose, 2014; Grymonprez et al., 2017).

1.4 Outreach volgens SAM vzw

Op basis van een uitvoerige analyse van de literatuur en het werkveld, gepaard met een normatieve stellingname, komt SAM vzw in hun *‘praktijkboek voor outreachend werken: Reach Out!’* tot een eigen definitie van outreach die verder gaat dan een beschrijving van technieken en taken (Beelen et al., 2014).

“Outreachend werken is een werkwijze die uitgaat van een **actieve benadering** en gericht is op het **bevorderen van welzijn**. De werker vertrekt vanuit de **participatieve basishouding** en richt zich op personen in **maatschappelijk kwetsbare situaties**, die **niet of ontoereikend bereikt** worden door het huidige dienst-, hulp- en zorgverleningsaanbod. Dit door zich te begeven in hun leefwereld met **erkenning van de daar geldende waarden en normen**. Met outreachend werken streeft men naar een **wederzijdse afstemming** tussen de doelgroep, haar netwerk, het maatschappelijk aanbod en de ruimere samenleving” (De Maeyer et al., 2012, p. 38).

In het belang van het vervolg van deze masterproef moet benadrukt worden dat deze definitie steunt op een duidelijke visie op mens en maatschappij, die het fundament vormt voor de kijk op outreachend werken van SAM vzw. Outreachend werken vertrekt volgens hen vanuit het **recht op een menswaardig bestaan voor iedereen**. Dit menswaardig bestaan wordt volgens hen gezien als een verwevenheid van de sociale grondrechten, de zorgethiek en de individuele bestaansethiek. Outreachers die professioneel en deontologisch handelen hebben oog en begrip voor elk aspect van dit menswaardig bestaan (Beelen et al., 2014).

Hoewel deze definitie duidelijk standpunt inneemt en bijvoorbeeld geen ruimte toelaat voor controlerende of bestraffende perspectieven, is de formulering zodanig ruim dat haast iedereen zich onder de term kan plaatsen. ‘Recht op een menswaardig bestaan’ is dan ook niet uitsluitend een visie van outreachend werken (Beelen et al., 2014). Zonder enig waardeoordeel kan de vraag gesteld worden of deze afbakening niet voor een deel zelf bijdraagt aan de vermoedelijke wildgroei van outreachend werken? Dit gezegd zijnde is een ruime omschrijving van outreach allicht niet de enige factor die de vermeende wildgroei in de hand werkt. In wat volgt bespreken we daarom de verschillende mechanismen van kennisverspreiding binnen sociaal werk die potentieel bepalend zijn voor de diffusie van outreachend werken.

1.5 De routebeschrijving van kennis

Sociaal werk als internationale praktijk is voortdurend in verandering en daardoor almaar op zoek naar nieuwe ideeën, vaardigheden en expertise. Hiervoor wordt dan ook vaak over de grenzen van de eigen lokale context gekeken. Hoewel sociaal werk een internationaal karakter heeft, mag het **belang van de lokale context** waarin het actief is echter niet onderschat worden (IFSW, 2014). Effectieve praktijkvormen of vormen van sociaal beleid die succesvol zijn in een bepaalde context zijn daarom nog niet inzetbaar in een andere. In werkelijkheid zal beleid of kennis in stukken reizen, waarvan het niet altijd te voorspellen is welke componenten zullen geadopteerd worden (Kuhlmann et al., 2020). De manier waarop kennis beweegt of niet, en de impact daarvan op diezelfde kennis, vereist daarom kritische aandacht (Harris et al., 2015).

De relatie tussen sociaalwerkonderzoek en de praktijk is altijd al een onderwerp geweest voor onderzoek en debat (Raeymaeckers et al., 2016). Deze onderlinge relatie is volgens Harris et al. (2015) echter lange tijd benaderd geweest vanuit het idee van verticale kennisoverdracht of 'kennistransfers'. Namelijk, hoe academische wetenschap, als abstracte algemene kennis, geïmplementeerd wordt in de praktijk van sociaal werk. Deze top-down benadering van kennisoverdracht is echter voorwerp van kritiek, omdat het de bestaande **horizontale processen van kennisoverdracht** miskent (Gredig & Sommerfeld, 2008). Zo verspreidt kennis zich namelijk evengoed tussen landen, steden, organisaties en individuen, waardoor kennis een complexe sociale constructie en relationeel is. Kennis muteert als het ware in haar tocht (Harris et al., 2015).

"It seems to us that ideas, when they travel, are not hermetically sealed. They tend to be picked up for a reason, and will reflect a particular agenda; and in the process of moving they are liable to change (...) The process of change may be intentional or accidental: a misunderstanding or a skilful adaptation. This may also be related to the way these ideas move and who moves them" (Kessl & Evans, 2015, p. 477).

Het concept van neo-institutionalisme, dat verwijst naar het institutioneel veld waarin organisaties en werkers zich kunnen bevinden met specifiek geldende regels, waarden en normen, kan volgens Harris et al. (2015) als startpunt dienen om te reflecteren over hoe kennis zich binnen sociaal werk beweegt. Ze doen hiervoor beroep op twee bijdragen van het concept: 'transfermechanismen' volgens Sahlin-Andersson & Engwall (2002) en 'de context van de ontvanger' volgens DiMaggio & Powell (1991).

1.5.1 Verspreiden en ontvangen van kennis

Binnen **transfermechanismen** onderscheiden Sahlin-Andersson & Engwall (2002) dragers, stromen en bronnen van kennis. Onder **dragere** verstaan we bijvoorbeeld organisaties, universiteiten, overheden of adviesbureaus. Eigenschappen van dragers zijn dat ze kennis vertalen, uitwiden en coderen terwijl ze het overdragen. **Stromen** verwijzen naar de manier waarop kennis circuleert, onder welke voorwaarden het circuleert en hoe het transformeert terwijl het rond gaat. Zo kan het opzetten van een netwerk bepaalde ideeën enerzijds sneller doen verspreiden. Anderzijds heeft de omvang van dat netwerk evengoed invloed op de kans dat diezelfde kennis gaat transformeren in haar tocht (Harris et al., 2015).

Bronnen van kennis worden verder opgedeeld volgens twee trends. Enerzijds spreken Harris et al. (2015) over universalisering van kennis, waarbij specifieke vormen van lokale kennis zich ontwikkelen in algemene, universele kennis die makkelijk wijd verspreid geraakt. Anderzijds spreken ze over creolisering, waarbij verschillende kennisvelden met elkaar in contact komen en gaandeweg geïntegreerd geraken tot nieuwe mengvormen (Harris et al., 2015).

Niet alleen het verspreiden van kennis is volgens Harris et al. (2015) van belang, ook de **context waarin kennis ontvangen en geïmplementeerd wordt**, vormt volgens hen een interessant onderzoeksdomein. De verschillende vormen van isomorfisme, opnieuw een concept ontleend van het neo-institutionalisme dat verwijst naar het principe waarbij verschillende organisaties binnen een bepaald veld gelijkaardige praktijken van elkaar gaan overnemen, kunnen hier verheldering geven (DiMaggio & Powell, 1991).

Het adopteren van kennis van buiten de lokale context kan in eerste instantie afgedwongen worden door **dwingend isomorfisme**. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan lokale overheden die bepaalde ‘*good practices*’ van andere (buitenlandse) gebieden implementeren om hun eigen legitimiteit te verzekeren. Daarnaast kunnen organisaties zich ook engageren om **mimetisch isomorfisme** toe te passen. Hieronder verstaan we het onderling kopieergedrag van organisaties om hun geloofwaardigheid te onderstrepen. Tenslotte onderscheiden we het **normatief isomorfisme**. Dit verwijst op haar beurt naar de situatie waarin organisaties een bepaalde manier van werken implementeren, omdat het algemeen gezien wordt als de beste en meest eigentijdse vorm van werken (DiMaggio & Powell, 1991). Hoewel dit drie theoretisch afzonderlijke processen zijn, gaan Harris et al. (2015) ervan uit dat in de realiteit verschillende vormen van isomorfisme tegelijk druk zullen uitoefenen op organisaties.

1.5.2 Elementen van kennisverspreiding

Harris et al. (2015) bieden tot slot een kader aan voor onderzoek en analyse waarin kennis zich verspreidt op basis van **negen elementen**. Een overzicht van deze elementen werd toegevoegd als bijlage. **Narratieven** ten eerste hebben als functie de ontvangers te vertellen hoe kennis geïnterpreteerd moet worden, hoe het toegepast moet worden en wat de voordelen ervan zijn. Narratieven dragen dan ook vaak een emotionele lading met zich mee waarbij aangenomen wordt dat het implementeren van die kennis resulteert in “het licht zien” door de ontvanger. **Routes** geven vervolgens de richting aan waarlangs kennis beweegt. Dit kan gaan van onderzoek naar praktijk en omgekeerd, van de ene discipline naar de andere, van actoren naar organisaties, etc. Het gaat hier om een verwevenheid van ruimtelijke en sociale dimensies. **Barrières** voorkomen dan weer de verspreiding van kennis of limiteren de toegang ertoe. Deze kunnen materieel, cultureel en intellectueel van aard zijn. Ook kunnen ze vervat zitten in de organisatorische en administratieve structuren van de ontvanger (Harris et al., 2015).

Grenzen construeren en markeren de ruimtelijke entiteiten waar kennis wordt geproduceerd en ontvangen. We denken hier bijvoorbeeld aan de grenzen tussen verschillende landen. Deze grenzen zijn echter niet vanzelfsprekend, maar eerder het gevolg van historische, sociale en culturele formaties en processen (Harris et al., 2015). Selectiemechanismen die als gevolg hebben dat sommige kennis (gedeeltelijk) wordt aanvaard en sommige kennis (gedeeltelijk) wordt afgewezen noemen we **filters**. Dit element benadrukt de kwestie van selectiviteit in kennisoverdracht (Harris et al., 2015).

Aanbieders van kennis zijn te onderscheiden van de originele bedenkers, omdat ze zich tussen hen en de gebruikers bevinden. Hun acties als soort van makelaar beïnvloeden bijgevolg de legitimiteit, toegankelijkheid en het gebruik van kennis (Harris et al., 2015). De **vorm** van kennis kan vervolgens sterk variëren tussen verklarend, beschrijvend, procedureel, etc. Eigen aan de context van sociaal werk is dat kennis vaak gevormd wordt als praktisch of toepasbaar. Kennis bestempelen als theoretisch of abstract, wordt binnen sociaal werk volgens Harris et al. (2015) vaak gebruikt om de relevantie ervan te betwisten.

De **oorsprong** van kennis bevindt zich zowel in tijd, plaats als geschiedenis (Harris et al., 2015). Om te achterhalen waar de kern van kennis zich bevindt, moeten er vooral ontzettend veel vragen gesteld worden. Waar en wanneer is de kennis ontwikkeld? Voor welke doeleinden werd de kennis ontwikkeld? In welke politieke context werd de kennis ontwikkeld? ... Tot slot stellen Harris et al. (2015) vast dat sommige **onderwerpen of kwesties** meer aandacht krijgen dan andere en kunnen uitdraaien tot internationale referentiepunten. Sommige van deze dominante kennis binnen sociaal werk gaat over de manier waarop sociale dienstverlening moet georganiseerd worden, andere over hoe kennis binnen sociaal werk moet geproduceerd en geëvalueerd worden en sommige wijzen op voorwaarden van 'good practice' (Harris et al., 2015).

1.6 Het belang van methodologische helderheid

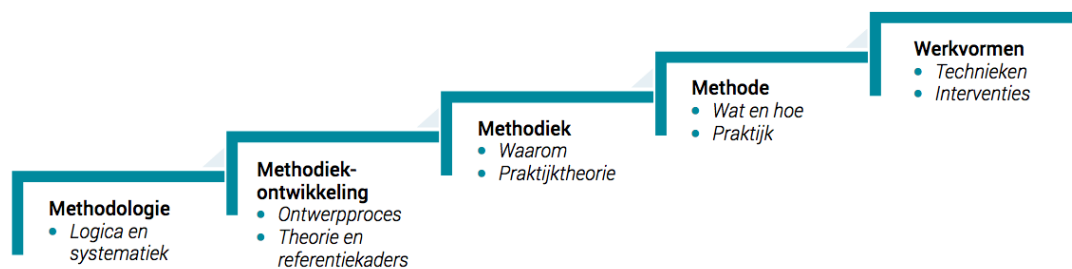
Uit het voorgaande kunnen we concluderen dat verschillende actoren en mechanismen invloed uitoefenen op de manier waarop kennis al dan niet 'rondreist'. Bovendien kan deze tocht de kennis in kwestie grondig wijzigen. Hoewel dit niet per definitie negatief hoeft te zijn, sociaal werk is tenslotte zelf een sociaal construct (Boxstaens et al., 2019), heerst ten aanzien van outreach het vermoeden dat haar diffusieproces leidt tot **spraakverwarring en verkeerde verwachtingen** (Dewaele, 2022).

Wanneer een duidelijke visie rond outreach ontbreekt, komt de **professionele ontwikkeling** van (nieuwe) werkers volgens Strike et al. (2004) **onder druk** te staan door de directe dienstverlening die van hen verwacht wordt door subsidiënten. Zo ontstaan er bijvoorbeeld onduidelijkheden in het omgaan met flexibiliteit, het stellen van grenzen en het ondersteunen van de keuzes van cliënten. Ondanks het belang ervan merkten Beelen et al. (2014) op dat **visievorming** bij de meerderheid van hun bevroegde organisaties **nauwelijks was uitgewerkt**. Bovendien laat de spraakverwarring rond outreach toe dat praktijken, die niet de kenmerken van outreach bevatten, toch de titel kunnen toe-eigenen (Dewaele, 2022). Deze chaos problematiseert mogelijk de kritische evaluatie en toepassing van outreach als methodiek.

1.6.1 Methode, methodiek of methodisch handelen?

“Wanneer gehandeld wordt vanuit een duidelijk beschreven praktijktheorie die ook het *waarom* van een bepaalde aanpak, visie en beargumenteerde theoretische uitgangspunten beschrijft, spreken we over een methodiek” (Pauwels, 2019, p. 206).

Zoals *figuur 1* (p. 20) illustreert, kunnen methodieken opgedeeld worden in methoden en werkvormen. Een methode verwijst naar een specifieke manier van handelen met een specifiek doel. Om dit doel te bereiken gebruiken methoden technieken en interventies die de kleinste bouwstenen vormen van een methodiek (Pauwels, 2019).

Figuur 1 Begrippenkader methodisch handelen overgenomen uit: Pauwels, 2019, p. 207

Hoewel specifieke interventies niet onbelangrijk zijn, mogen ze volgens Van Yperen et al. (2010) niet de primaire focus zijn van sociaal werkpraktijken. Ze pleiten daarmee voor het belang van **generieke methodieken**, omdat ze niet enkel een verpakking zijn van technieken, maar ook de kennis en ervaring tot specifieke handelingsaanwijzingen (*do's and don't's*) bij bepaalde situaties omvatten. Generieke methodieken zitten volgens Hidalgo en Baert (1986) enerzijds geworteld in een mens- en maatschappijvisie. Anderzijds omvatten ze tevens een handelingsmodel, dat gestructureerd beschrijft hoe een sociaal werker hoort te handelen, en een verklarende theorie, die aangeeft waarom een bepaalde handeling leidt tot de gewenste resultaten (Payne, 2005).

Omwille van de verwarring die soms heerst over deze terminologieën, zowel in het werkveld als in de literatuur, verkiest Pauwels (2019) de term **methodisch handelen**. Dit handelen “impliceert bewust, doelgericht, systematisch en procesmatig werken uitgaande van een welbepaalde beroepsethiek en visie” (Pauwels, 2019, p. 208). Interventies binnen het methodisch handelen zijn bijgevolg bewust, doelgericht, systematisch, procesmatig en vertrekken vanuit een bepaalde kijk op de wereld (Pauwels, 2019).

Hermans (2014) stelt dat voor het belang van methodiekontwikkeling en de ‘*body of knowledge*’ van sociaal werk, het onder andere belangrijk is om te achterhalen hoe het handelen van sociaal werkers vorm wordt gegeven door de organisatorische en maatschappelijke context waarin ze werken. Deze stelling wordt bijgestaan door Pauwels (2019) die stelt dat methodisch handelen invulling en vorm krijgt in een organisatiebeleid en -cultuur, die op hun beurt onderhevig zijn aan de achterliggende maatschappelijke en sociaal-politieke visie van de subsidiërende overheid. Vanuit deze interesse zal in het verdere verloop van deze masterproef onderzocht worden hoe outreachwerkers en leidinggevers in Mechelen binnen hun organisatorische en maatschappelijke context invulling geven aan outreachend werken

1.7 Tussentijds besluit

De literatuurstudie startte met een blik op outreachend werken in hedendaagse context, waarin we enkele recente maatschappelijke tendensen bespraken die de vraag naar outreachend werken weer doen oplaaien. Hoewel dit als een positieve evolutie gezien kan worden, waarschuwen sommige auteurs enerzijds voor het gevaar dat outreach wordt ingezet om een begrenzing van de toegang tot hulp- en dienstverlening te legitimeren en anderzijds voor het gevaar dat een wildgroei aan praktijken ontstaat, wat leidt tot verkeerde verwachtingen en spraakverwarring.

Vervolgens hebben we een overzicht gegeven van de verschillende vormen van outreach op basis van doelen, doelgroepen, methoden en setting. Deze onderverdeling maakt duidelijk dat outreach in tal van praktijken en invalshoeken te onderscheiden is, die overigens niet altijd uitgaan van welzijnsbevordering. Daarna bespraken we enkele cruciale kenmerken van een welzijnsgerichte conceptualisering van outreachend werken. Naast het verlaten van de eigen veilige omgeving, het detecteren van noden en het verlenen van hulp en diensten, karakteriseert outreach zich ook door het wegwerken van drempels binnen de maatschappij voor kwetsbare mensen en het initiëren van sociale verandering. We eindigden met een kijk op de definitie van outreach volgens SAM vzw, die ondanks haar normatief karakter veel ruimte laat voor interpretatie.

Het tweede luik van de literatuurstudie gaf aandacht aan de wijze waarop kennis binnen sociaal werk verspreidt. Hierbij werd afgestapt van de klassieke verticale benadering van kennisoverdracht. Deze nieuwe benadering vertrekt vanuit het idee dat de overdracht van kennis niet plaatsvindt in een hermetisch afgesloten doos, waardoor kennis transformeert en muteert doorheen haar tocht. Hoewel dit proces niet fundamenteel verdacht hoeft te zijn, heeft dit wel potentieel impact op de methodologische helderheid en visie op outreachend werken. Gebrek aan visie, stelden we, leidt tot verkeerde verwachtingen bij werkers, leidinggevenden en beleidsmakers en bemoeilijkt kritische evaluatie en ontwikkeling van outreachend werken. Hoe aan het handelen van outreachers vorm wordt gegeven binnen de organisatorische en maatschappelijk context waarin ze werken, vormt daarom een interessant onderzoeksdomein.

2. Onderzoeksmethode

Binnen dit **verkennend en beschrijvend onderzoek** bestaat de **onderzoekspopulatie** uit outreachwerkers en hun leidinggevendende werkzaam in de regio Mechelen. In totaal werden tien verschillende veldwerkers (R1 t.e.m. R10) en vier leidinggevendende (R11 t.e.m. R14) bevraagd, verspreid over tien verschillende werkingen. Een korte omschrijving van deze werkingen werd toegevoegd als bijlage. Zeven van deze respondenten zijn tewerkgesteld bij de stad Mechelen in de dienst Preventie en Veiligheid, de Jeugddienst of het Sociaal Huis (OCMW). De verschillende werkingen zijn straattherapie bij dubbeldiagnose, Happy Mood Places (jongerenwerking), Straathoekwerk, Gezinsondersteuning (GO-team) en de outreachende jongerenwerking Transit M. Drie respondenten maken deel uit van CAW Boom Mechelen Lier (Centrum Algemeen Welzijnswerk), meer bepaald het JAC (Jongeren Advies Centrum) en Preventieve Woonbegeleiding. De vier resterende respondenten werken voor vzw de Keeting (Vereniging Waar Armen Het Woord Nemen), vzw Blijhuis (Gezinsondersteuning), of Back on Track II: Ex-gedetineerden (SAAMO-project).

De respondenten werden **doelgericht geselecteerd** op basis van de volgende **selectiecriteria**: de respondenten (1) zijn werkzaam in Mechelen, (2) noemen zichzelf outreacher of 'outreach(er)' staat vermeld in hun functieprofiel of (3) zijn leidinggevende van outreachers. Naast deze criteria werd binnen de selectieprocedure ook gelet op zowel stads- als middenveldorganisaties te betrekken. Deze variatie wordt belangrijk geacht omwille van de potentiële gemeenschappelijkheden die, ondanks deze variatie, gevonden kunnen worden ten aanzien van de omschrijvingen van outreach, de perceptie op kennisverspreiding en het belang van conceptuele eenheid.

De respondenten werden **telefonisch gecontacteerd** met de vraag tot deelname. Bij dit eerste contact werden de respondenten onder andere ingelicht over het doel van het onderzoek, de wijze van dataopslag, de vorm van de rapportage, het soort informatie dat van de respondent gevraagd wordt, de benodigde tijd, etc. Aangezien dit onderzoek zich afspeelde in mijn eigen professionele context was toestemming verkrijgen eenvoudig. Wel gaf deze familiariteit met de context aanleiding tot **ethische uitdagingen** die verderop worden toegelicht.

De **dataverzameling** gebeurde aan de hand van **semigestructureerde interviews** op basis van een vragenprotocol waarin de cruciale onderwerpen van het onderzoek aan bod kwamen. De drop-off werd in dit onderzoek verdeeld over twee momenten. Enerzijds werden de respondenten aan het begin van het interview bevraagd over hun studie- en werkverleden. Anderzijds werden de respondenten aan het einde van het interview gevraagd zich te positioneren op de 'Quickscan van outreachende praktijken' van SAM vzw. De resultaten hiervan droegen onder andere bij aan de categorische benadering van de bevraagde werkingen. Deze oefening werd bewust nadien gedaan om de mogelijke invloed op andere antwoorden te minimaliseren. Zowel het vragenprotocol als de Quickscan werden toegevoegd als bijlage.

De vragenlijst werd opgedeeld in drie hoofdstukken volgens de respectievelijke onderzoeksvragen. Het eerste deel peilt naar de wijze waarop de respondenten zelf conceptuele en praktische invulling geven aan outreachend werken. Het tweede deel probeert te achterhalen hoe de deelnemers de verspreiding van outreach ervaren. Gezien de complexiteit van kennisverspreiding en de cognitieve limieten van de respondenten, is het uiteraard onmogelijk een volledige reconstructie te bieden van

alle processen omtrent het verspreiden en ontvangen van kennis over outreach. De uit de literatuurstudie ontleende mechanismen en elementen dragen wel bij tot een beter begrip over hoe en waarom kennis over outreach verspreidt. Binnen het derde deel wordt afgetast of de respondenten een gebrek aan conceptuele helderheid ervaren ten aanzien van outreach, en of de nood voor een eenduidig kader ervaren wordt.

De **data-analyse** startte met het transcriberen van het audiomateriaal. Het beheer van deze transcripten werd vervolgens uitgevoerd binnen het programma Nvivo. Het codeerproces startte met een **richtinggevend codeerschema** dat diende om alle codes inhoudelijk te classificeren (Mortelmans, 2020). Nadien werden codes indien nodig aangepast, toegevoegd of verwijderd. Tot slot werden, door middel van selectief coderen, de verbinding en relatie tussen de verschillende codes in kaart gebracht.

Hoewel deze masterproef een zuiver individueel werk is, werd doorheen het onderzoeksproces op verschillende wijzen nauw samengewerkt met een collega en medestudent die onderzoek voert naar de rol van structureel werken bij outreach in Mechelen. Om de respondenten minimaal te belasten werden in functie van onze afzonderlijke onderzoeksdoelen dezelfde respondenten samen benaderd en bevraagd. Stilstaan bij deze samenwerking laat mij bovendien toe aan te tonen in welke mate dit onderzoek voldoet aan de **kwaliteitsvereisten van kwalitatief onderzoek**. Zo kan in eerste instantie de **geloofwaardigheid** van dit onderzoek gestaafd worden doordat (in beperkte mate) gebruik werd gemaakt van een informele onderzoekertriangulatie en peer debriefing (Mortelmans, 2020). Naast geloofwaardigheid bevordert deze samenwerking ook de **interne betrouwbaarheid** van het onderzoek, aangezien toegang tot het basismateriaal en de analyse werd verleend aan een externe onderzoeker (Mortelmans, 2020). Verder beoog ik de betrouwbaarheid en neutraliteit van dit onderzoek te behartigen door mijn persoonlijke positie toe te lichten in de volgende paragraaf.

2.1 Ethische nabeschouwing: de driedubbele positie van de onderzoeker

Hoewel de motivatie voor deze masterproef als **student** en aspirant-onderzoeker van intellectuele aard is, dwingt het belang van transparantie mij stil te staan bij alle beweegredenen achter dit onderzoek (Mortelmans, 2020). Tenslotte ben ik naast student ook **straathoekwerker** en **werknemer bij de stad Mechelen**, waardoor ik niet anders kan dan ook te reflecteren over zowel de persoonlijke als praktische motieven die ten gronde liggen aan dit onderzoek.

In eerste instantie kan ik als strathoekwerker uiteraard niet pretenderen apathisch te staan bij de potentiële gevaren van de wildgroei aan outreachpraktijken. Een permanente vrees van mij is dan ook dat de term outreach fungeert als paard van Troje voor controlerende en sanctionerende werkvormen die 'echt' outreachend werk ondermijnen. Dat gezegd zijnde is het absoluut niet de intentie van dit onderzoek om een waardeoordeel uit te spreken over praktijken die niet ten volle overeenstemmen met mijn persoonlijke visie op outreachwerk. Hoewel ik vermoed dat deze vrees niet door iedereen gedeeld wordt, geloof ik wel dat de meerderheid van outreachwerkers waakzaam is over de aard en finaliteit van hun werk. Als werknemer binnen de dienst Preventie en Veiligheid, waar outreach de laatste jaren sterk aan een opmars bezig is, ben ik tenslotte op de eerste rij waarnemer van de moeilijkheid om tot een gedragen visie op outreachwerk te komen. Op praktisch niveau hoop ik met dit werk dan ook een bijdrage te leveren aan de conceptualisering van outreach op Mechels niveau.

3. Onderzoeksresultaten

3.1 Outreach in Mechelen

3.1.1 Een categoriale kijk op outreach in Mechelen

Binnen de geselecteerde werkingen werden heel wat modellen en typen van outreach teruggevonden. Veel van deze werkingen bleken bovendien een combinatie te zijn van meerdere ideaaltypen. Op basis van **doelen, doelgroepen en methoden** werden vier verschillende modellen van outreach gevonden. Zo kunnen we in eerste instantie zeven werkingen zien als een vorm van het **hulpmodel**. Kenmerkend hier is dat de respondenten vaak met een bijzonder kwetsbare doelgroep werken, zoals dak- en thuislozen, druggebruikers, mensen met een dubbeldiagnose of ex-gedetineerden. De interventies situeren zich op alle mogelijke levensdomeinen zoals huisvesting, financiën, vrije tijd, middelengebruik, psychisch welbevinden, etc. Bovendien variëren ze tussen vormen van directe hulpverlening, volgens **'the support model'** of **'the catching clients model'**, en indirecte hulpverlening volgens **'the broker's model'**. Het aangenamer maken van de leefwereld en erger voorkomen staan tot slot voor een groot deel centraal in deze werkingen.

Twee van de werkingen passen vervolgens binnen het **verbindende model**. Deze werkers proberen door gerichte activiteiten op wijkniveau, zoals het opzetten van praatgroepen, 'clubhuizen' of buurtfeesten, de sociale samenhang tussen buurtbewoners te bevorderen. Kenmerkend is dat niet alleen de (gekeude) doelgroep, maar iedereen in de buurt betrokken wordt bij deze activiteiten. Daarnaast kunnen zeven werkingen gecategoriseerd worden onder het **kwartiermakersmodel**. Deze werkingen onderscheiden zich van het verbindend model, omdat ze specifiek gericht zijn op de participatie en acceptatie van uitgesloten groepen in de samenleving. Zo probeert een van de outreachers bijvoorbeeld de relatie tussen skaters en het stadsbestuur te verbeteren en werken meerdere bevraagden aan meer inspraak voor mensen in armoede. Twee van de werkingen vallen tot slot onder het **presentiemodel**. Deze twee onderscheiden zich van de rest omwille van het feit dat hun werk niet in essentie gericht is op hulp- en dienstverlening, maar op een onderdompelingsproces in de buurt waarin ze werken.

Op vlak van **setting** kunnen we vier van de werkingen categoriseren onder **'detached'**. De respondenten werken buiten de muren van de eigen organisatie, waarbij het contact voornamelijk gezocht wordt in de publieke ruimte. Vijf bevraagden werden gecategoriseerd onder **'domiciliary'**. Zij werken met een vooraf bepaald doelpubliek, zoals mensen met een dubbeldiagnose of gezinnen met jonge kinderen, op basis van specifieke aanmeldingen door derden. Vier van de geselecteerde werkingen werden tevens onderverdeeld onder **'peripatetic'**, aangezien ze ook in grote mate werken vanuit andere organisaties zoals gevangenissen, buurthuizen, scholen, de nachtopvang en armoedeverenigingen. Deze werkingen worden gezien als peripatetic, omdat ze voor een groot deel afhankelijk zijn van andere organisaties voor het contact met de doelgroep. Tot slot werd één van de werkingen ook gedeeltelijk gezien als een vorm van **'satellite'** outreach. Door middel van een project in een van de buitenwijken van Mechelen probeert deze werking aanwezig te zijn en haar aanbod bekend te maken.

Slechts één van de outreachers kon niet integraal onderverdeeld worden in de categorieën uit de literatuur, aangezien deze persoon een groot deel van zijn of haar outreachwerk **online** uitvoert. Binnen zogenaamde **'online-safe-spaces'** zoekt deze persoon contact met jongeren die zich mogelijk in een kwetsbare positie bevinden.

	Model(len)	Type(s)	Doelgroep(en)
Werking 1	Hulpmodel	• Detached • Peripatetic	Kwetsbare jongeren
Werking 2	• Hulpmodel • Kwartiermakersmodel	Domiciliary	Personen met een dubbeldiagnose
Werking 3	• Hulpmodel • Kwartiermakersmodel	• Domiciliary • Peripatetic	Dak- en thuislozen
Werking 4	Hulpmodel	Domiciliary	Jongeren
Werking 5	• Hulpmodel • Verbindende model • Kwartiermakersmodel • Presentiemodel	Detached	Mensen in een maatschappelijk kwetsbare positie (Territoriaal bepaald)
Werking 6	• Verbindende model • Kwartiermakersmodel	Detached	Mensen in armoede
Werking 7	Kwartiermakersmodel	• Peripatetic • Satellite	(Aanstaande) gezinnen in een maatschappelijk kwetsbare positie
Werking 8	• Hulpmodel • Kwartiermakersmodel	• Domiciliary • Peripatetic	Ex-gedetineerden
Werking 9	• Kwartiermakersmodel • Presentiemodel	Detached	Kwetsbare jongeren (Territoriaal bepaald)
Werking 10	Hulpmodel	Domiciliary	Kwetsbare gezinnen met kinderen

Tabel 3 Werkingen volgens de categorieën van outreach

3.1.2 Naar een gemeenschappelijke omschrijving?

Ondanks de persoonlijke en professionele diversiteit binnen de respondenten kwamen in de verschillende omschrijvingen toch heel wat punten van overeenstemming voor. Zo omschreef de grote meerderheid outreach als een **laagdrempelige werkvorm** gericht op **aanwezigheid in de leefwereld van mensen die moeilijk te bereiken zijn**. Actief **contact leggen** en **(sociale) ondersteuning bieden op vraag van de mensen zelf** zien ze als hun primaire taak. Later werd ook door een meerderheid het aangaan van een **vertrouwensrelatie** als een intrinsiek onderdeel van outreach bestempeld: “Ik zou dat omschrijven als een vertrouwenspersoon binnen uw doelgroep. In mijn jobomschrijving stond ook: *‘een professionele vriend zijn’*. Ik vond dat wel een grappige term. Maar dat is er wel plat op” (R9). Tot slot benoemde ongeveer de helft **aanklappend werken** als een eigenheid van outreachend werken.

R1: “Voor mij is een outreacher iemand die naar de cliënt gaat en ook aanwezig is in hun leefwereld, waarbij hij of zij aanspreekbaar is. Je stapt eigenlijk in de leefwereld van de cliënt en legt op een laagdrempelige manier contact met die persoon. Het is daarbij niet de bedoeling dat de cliënt naar jou toe moet komen”.

Wat opvalt in de initiële omschrijvingen is dat de nadruk vaak gelegd wordt op outreach als **‘detached’** of volgens de **presentiemethode**, en dus niet altijd volledig rijmt met hun eigen praktijk. Letterlijk op stap gaan, aanwezig zijn in de leefwereld, mensen zoeken en aanspreken worden regelmatig aangehaald als ‘echt’ outreachwerk.

R8: “Dat je mensen echt op straat, waar ze zich ook bevinden, gaat aanspreken. Dat je doelgroepen bewust, alé degene die jij wil bereiken, gaat zoeken. En dat je die aanspreekt en vindt en bijhoudt. Dat is hoe ik het zie. En dat je gewoon letterlijk op stap gaat om die te vinden. (...) Als ik aan mijn eigen project denk, vraag ik me af of dat wel outreach is? Ik krijg bijvoorbeeld veel aanvragen en doorverwijzingen van andere organisaties, maar dan doe ik het niet zelf, dus is het geen echte outreach”.

Ondanks dat er heel wat overeenstemming gevonden werd tussen de respondenten onderling en met de literatuur, heerst er toch nog heel wat **twijfel over wat outreach precies inhoudt**. Zo gaven meerdere respondenten bijvoorbeeld aan het gevoel te hebben dat de ‘echte’ betekenis van outreach veel ruimer gaat dan hun eigen omschrijving en dat er heel wat verwarring heerst over het concept. Ook twijfelden meerderen over de mate waarin hun eigen praktijk oprecht te kaderen valt onder outreach: “Ja, bijvoorbeeld nu ben ik heel weinig buiten, vind ik. En dan vind ik het altijd moeilijk om mezelf een outreacher te noemen. Dan voel ik me zo’n faker” (R1). Anderen twijfelden dan weer of hun praktijk, gezien de doelgroep en wijze van aanmelding, door anderen gezien werd als ‘echt’ outreachwerk.

3.1.3 Wat met sociale verandering?

Wat tevens opvalt in deze omschrijvingen is de afwezigheid van het **initiëren van sociale verandering**. Zo goed als niemand benoemde dit bewust als een onderdeel van outreachend werk, ondanks dat bij de meerderheid heel wat concrete voorbeelden naar voor kwamen. Zo gaf één van de respondenten bijvoorbeeld aan **iemand van de doelgroep in dienst te nemen** om hun structureel werk vorm te geven en kwam het **opvangen en rapporten van signalen** bij meerdere bevraagden toch aan bod.

R5: “Wij moeten soms de kantjes eraf lopen, vooral als het gaat om signalen geven en structureel werken. Bijvoorbeeld contact opnemen met andere organisaties of contact opnemen met de pers wordt niet altijd gewaardeerd, maar we doen het soms wel. Dat is belangrijk om bepaalde zaken aan te kaarten”.

Ook toonden sommige werkingen blijk van het **intern transformatief potentieel van outreach** door bewust opgelegde categorieën en beperkingen in vraag te stellen en op basis daarvan de eigen werking aan te passen. Zo gaf één van de werkingen ter illustratie aan dat de initiële afbakening van haar doelgroep niet haalbaar bleek binnen een vindplaatsgerichte insteek.

R6: “Vanuit onze opdrachtgever en onze toenmalige coördinator hebben wij echt wel meegekregen van: *‘zie, jullie zijn daar voor de gezinnen met kleine kinderen’*. Maar je komt in een wijk terecht waar die nood veel breder is dan enkel voor gezinnen met kleine kinderen. Niet alleen gezinnen met kleine kinderen kunnen dat gebruiken. Iedereen in die wijk kan dat gebruiken”.

Tot slot gaven sommige werkers ook aan dat outreach een andere kijk op de samenleving vraagt die ze ook proberen te verkondigen in hun professioneel en informeel netwerk. Het **vertalen en verdedigen van de leefwereld** naar beleidsmakers, organisaties en de bredere bevolking werd zo ook benoemd als een onderdeel van outreachend werk.

R5: “Ook probeer ik het beleid te sensibiliseren zodat zij meer begrip tonen voor de gasten waarmee ik werk. Dat probeer ik ook binnen de publieke opinie te bereiken. Ik probeer vooral de boodschap over te brengen dat mijn gasten er ook mogen zijn”.

3.1.4 Contradictorische doelstellingen?

Interessant bij de vooropgestelde doelen is dat we bij sommige werkers en leidinggevenden een discrepantie kunnen vaststellen tussen de officiële basisopdracht en de feitelijke activiteiten die worden ondernomen. Ondanks dat de meerderheid wees op het belang van vraaggestuurd werken bij outreach, vertrekken sommigen toch verplicht vanuit een **specifiek vooropgesteld doel**. Dit staat natuurlijk enigszins haaks op de vrijblijvendheid van een vraaggestuurde aanpak. Zo werd toeleiden naar werk of toeleiden naar huisvesting door sommigen benoemd als hoofdtak. Ook zagen we voorbeelden waarbij outreach werd ingezet om het bereik van de eigen organisatie te vergroten.

R8: “In theorie zou ik mensen naar werk moeten begeleiden, maar ik doe eigenlijk veel meer aan hulpverlening dan activering richting werk”.

Even opmerkelijk als de discrepantie tussen de doelstellingen zelf, is de **pragmatische houding** die outreachers bij deze doelstellingen aannemen. Ondanks dat vooropgestelde doelen het handelen van outreachers sterk zouden kunnen beperken, bleek dit bij de bevroagde werkers niet het geval te zijn.

R12: “Je vertrekt vanuit een aanbod en je gaat met dat aanbod naar uw cliënt en uw cliënt moet maar passen in het aanbod, dat is denk ik iets dat absoluut geen outreach is hè. Dus ik denk dat, alé, (...) outreach moet vraaggestuurd vertrekken en niet aanbodgestuurd”.

In het verlengde van de vermelde discrepantie merken we tevens een **discussie** op over welke interventies gezien kunnen worden als (sociale) steun bewerkstelligen in de context van outreach. Hoewel het bovenstaand citaat duidelijk een vraaggestuurde aanpak verdedigt, pleit één van de bevroagde leidinggevendenden voor het professionaliseren rond een bepaalde thematiek: “Voor beleidsmatige aspecten moeten we dat veel strakker afbakenen of je wordt als outreacher in één adem genoemd met allerlei problematieken die je dan zou moeten oplossen door ernaartoe te stappen” (R11). Deze discussie geeft tot slot aan dat een generalistische aanpak niet door iedereen als eigen aan outreachend werken wordt gezien.

3.1.5 Outreach als basishouding

R10: “Mijn gevoel zegt wel dat outreachend werken, dat vraagt wel een bepaalde bril, dat is niet meetbaar, je staat daar, je hebt daar tijd nodig, je hebt daar geduld nodig, dat gaat traag, je moet vertrouwen wekken bij mensen, je gaat echt op hun tempo werken en misschien doelstellingen die je initieel had vooropgesteld laten vallen”.

Outreach als **basishouding** was tot slot ook een veelvoorkomend kenmerk. Volgens sommige respondenten is outreach iets dat een specifieke ingesteldheid vraagt en bovendien voor een groot deel niet aan te leren is. Deze basishouding typeert zich volgens de respondenten onder andere verder in het niet veroordelen van mensen, affiniteit hebben met de doelgroep, jezelf kwetsbaar opstellen en meer doen dan verwacht wordt. Zo gaven enkele werkers bijvoorbeeld aan dat ze gedurende de lockdown, wanneer veel hulpverleners thuiszaten, net meer werk hadden dan anders. Meerderen zetten dan weer regelmatig projectwerk op terwijl dit niet echt van hen verwacht wordt.

R12: “Ik denk dat bij outreach nog meer dat accent ligt op het aangenamer maken van die leefwereld en misschien niet zozeer op het woord de leefsituatie verbeteren, hè, want dat impliceert misschien al direct dat je het beter weet, alé, of dat je vindt dat het niet goed genoeg is”.

Opvallend is tot slot dat sommige respondenten de basishouding van outreach niet uitsluitend als eigen zien aan ‘puur’ outreachwerk. Zo gaven sommigen aan dat ze in voorbije jobs, die niet outreachend waren, reeds werkten volgens ‘outreachprincipes’. Ook werd de bedenking gemaakt of een residentiële setting, zoals een daklozenopvang, niet gezien kan worden als outreachend aangezien er gewerkt wordt volgens de basishouding en de leefwereld van buiten naar binnen gebracht wordt.

3.2 De routebeschrijving van outreach als term en methodiek

3.2.1 Draggers, aanbieders en routes

Een grote meerderheid van de respondenten heeft de basiscursus ‘Outreachend Werken’ gevolgd bij SAM vzw. Een van de coördinatoren volgde ook de specifieke cursus voor leidinggevend en enkele werkingen maakten ook (voor korte tijd) gebruik van de aangeboden intervisies en supervisies. Hierdoor kunnen we SAM vzw identificeren als de **voornaamste drager van kennis** over outreach binnen dit onderzoek. Aanvullend gaf een kleine minderheid aan outreach gezien te hebben in hun opleiding sociaal werk, zij het in beperkte mate en niet altijd onder dezelfde term. Iets oudere respondenten (40+) merkten bijvoorbeeld op dat vroeger eerder de termen ‘straathoekwerk’, ‘bemoeizorg’ of ‘vindplaatsgericht werken’ werden gebruikt voor wat zij nu verstaan onder outreach.

R11: “Outreachend werken, ja, maar toen werd het nog niet zo genoemd (...) het ging toen vooral over vindplaatsgericht werken, waarbij we naar buiten gingen en aanklappend werkten, absoluut. Maar de puur conceptuele theorieën waren toen nog niet zo heel scherp. Outreach was toen gewoon echt vindplaatsgericht werken”.

Als **aanbieder van kennis** wordt vooral de eigen werkgever aangeduid en in mindere mate kanalen zoals ‘sociaal.net’ of andere geschreven bronnen. Sommige respondenten werden voor de eerste keer geconfronteerd met de term outreach via een vacature of bij de aanvang van hun huidige job. Drie van de bevraagde werkingen gaven aan dat de term outreach pas later werd geadopteerd en dit om verschillende redenen. Eén van de werkingen maakte gebruik van een extern studiebureau voor de theoretische onderbouwing van hun praktijk, waarlangs de term outreach intrede maakte. Een andere implementeerde bewust de methodiek via SAM vzw en partnerorganisaties, omdat ze merkte dat hun huidige aanpak niet langer effectief was. De laatste zag outreach eerder opgedrongen worden door subsidieverstrekkers als nieuwe term voor een reeds bestaande manier van werken: “Ik ben er eigenlijk mee in aanraking gekomen bij de start van mijn werk in (...), en dat werd toen vindplaatsgericht werken genoemd. Outreachend werken is voor mij een nieuwe term” (R7). Deze voorbeelden, samen met de ondersteuning van SAM vzw, worden gezien als de belangrijkste **routes** van kennis over outreach binnen dit onderzoek.

3.2.2 Vorm en filters als determinanten voor kennisimplementatie?

R2: “Als ik dan achteraf de opleiding outreach bekijk, de waarden die daar naar boven komen, de visie rond outreach (...) ik denk dat dat al wel in mij zat, maar heb ik daar opleiding voor nodig gehad? Ik denk nee”.

De uiteenlopende ervaringen met de basiscursus ‘Outreachend Werken’ bieden ons inzicht in hoe de **vorm** van kennis invloed heeft op hoe kennis ontvangen wordt. Hoewel een ruime meerderheid de cursus interessant en bevestigend vond, ervoeren menig van hen de cursus niet per se als een verrijking: “Ik heb die opleiding gevolgd bij SAM vzw en dat is interessant, leerrijk, maar heb ik héél veel geleerd? Nee” (R11). Uit deze opmerkingen blijkt dat outreach binnen de verpakking van SAM vzw soms als evident gezien wordt. De respondenten geven wel aan zich sterk te herkennen in de visie en basishouding die volgens hen verweven zit in outreach volgens SAM vzw.

R6: “Heel interessant leek ons dat. Maar in die cursus viel het ons wel op dat heel veel voorbeelden uit het straathoekwerk aangehaald werden, waardoor wij wel merkten van ah ja, dat maken wij niet mee want wij zitten met een compleet andere doelgroep”.

Een tweede effect van de ervaren vorm is dat de cursus niet door iedereen als direct inzetbaar gezien wordt. Vier respondenten zagen de cursus enerzijds te sterk verwant aan straathoekwerk, wat niet resoneert met hun eigen praktijk en doelgroep. Werkingen met zeer specifieke doelgroepen zoals ex-gedetineerden, gezinnen met kleine kinderen of werkingen die zich voornamelijk online begeven, bevestigen zich moeilijk te herkennen in de vindplaatsgerichte insteek van straathoekwerk. Anderzijds werd ook aangegeven dat de kennis rond outreach soms te abstract en te theoretisch is, waardoor de eigen invulling in de praktijk de bovenhand neemt.

R8: “Maar eerlijk als ik dan kijk naar die theorie en mij afvraag hoe ik dat ga implementeren in de praktijk, alé, ik doe uiteindelijk ook maar wat hoor. Het is niet dat ik de theorie naast mijn praktijk ga leggen en het echt zo eens anders ga aanpakken. Ik doe het meer op buikgevoel”.

Wat we ook kunnen afleiden uit bovenstaand citaat is dat **filters** evenzeer een belangrijke impact hebben op de interpretatie en implementatie van kennis over outreach. Naast de aangeboden conceptuele kaders geven veel respondenten toe dat de eigen persoonlijkheid en (werk)context mede bepalend zijn voor hoe outreach beschreven en uitgeoefend wordt. Dit kan bovendien wijzen op de trend van **creolisering**, waarbij verschillende kennisvelden met elkaar in contact komen en gaandeweg geïntegreerd geraken tot nieuwe mengvormen.

3.2.3 Barrières bij kennisoverdracht van outreach

R11: “Ik mis nog wel echt wetenschappelijke literatuur daarover, van welke effecten dat heeft en hoe diep je daarin kan gaan. Ik vind hier en daar wel wat, maar echt toegespitst op het leidinggevende zijn en hoe je dat mee vorm kan geven, daar is veel te weinig over geschreven”.

De benadering van outreach als ‘theoretische kennis’ vormt op twee aparte wijzen een potentiële **barrière**. Enerzijds blijkt uit bovenstaand citaat een verlangen naar meer theoretische kennis over outreachwerk. Ook kan het (gepercipieerd) gebrek hieraan wijzen op de vele drempels die bestaan bij het verkrijgen en interpreteren van wetenschappelijke literatuur. Anderzijds is er bij sommige respondenten een zekere desinteresse te detecteren van al wat ‘té theoretisch’ is: “studies van professoren over hoe outreach werkt, daar ben ik iets minder in geïnteresseerd” (R1). Deze laatste respondenten mijden (on)bewust wetenschappelijke literatuur ten voordele van hun persoonlijke invulling. Bovendien heerst bij sommigen de vrees dat een overdreven theoretische benadering van outreach de methodiek in een keurslijf zal dwingen.

Een tweede potentiële **barrière** heeft te maken met de middelen die de respondenten nodig achten voor de implementatie en ondersteuning van outreachwerk. Hierin merken we bovendien verschillen in vermogen en vrijheid tussen stads- en middelveldorganisaties. Sommige van de middenveldorganisaties merken de laatste jaren dat ze sterk moeten besparen op vormingen en ondersteuning, terwijl de meeste stadsmedewerkers hierin net veel vrijheid ervaren.

3.2.4 Outreach als norm

De redenen achter de gewaande populariteit van outreachwerk zijn uiteenlopend en divers. Als eerste wordt de verspreiding van outreach vaak begrepen binnen de **gepercipieerde waarde** ervan. Zo wordt de verspreiding van outreach soms verwoord als evident, normaal, een goede zaak en een meerwaarde voor alle organisaties. Volgens sommige respondenten beperkt deze overtuiging zich bovendien niet enkel tot sociale professionals. Ook beleidsmakers raken volgens hen meer overtuigd van de meerwaarde van outreach: “ik denk dat beleidsmatig het besef is gekomen dat als je outreachend werkt dat ge eigenlijk veel kunt voorkomen en de put niet dieper laat worden” (R13). Enerzijds wijzen deze uitspraken op de sterkte van outreach als **narratief**, waardoor de meerwaarde van outreachend werken haast ontegensprekelijk lijkt te zijn. Anderzijds beschrijven ze outreach ook als hedendaagse **kwestie en onderwerp**, waarbij outreach als methodologie de beweegredenen en richting dicteert waarop sociaal werk zou moeten uitgebouwd worden.

R10: “(...) voor mij mag dat een normaliteit zijn, iets dat ja, behoort tot de cultuur van alle hulpverleningsorganisaties en het sociaal beleid en de manier waarop we kijken naar armoede of naar criminaliteit of naar verslaving (...) ik geloof niet dat het anders kan dan dat je outreachend te werk gaat”.

Hoewel een groot deel van de respondenten blijk gaf van dit sterke geloof in outreachwerk, en dit in zekere zin kan wijzen op **normatief isomorfisme**, werd het **mimetisch isomorfisme** dat uit dit vertrouwen voortvloeit niet door iedereen gewaardeerd. Zeker aangezien het gevoel heerst dat dit kopieergedrag van organisaties zich hoofdzakelijk fixeert op de term outreach en niet op de achterliggende visie. Meerdere respondenten hekelden zo de huidige cultuur waarin het ‘sociaal acceptabel’ lijkt om alles binnen sociaal werk als outreachend te bestempelen.

R14: “Ik zou ook kunnen zeggen vanuit (*andere deelwerking*) dat wij outreachend werken, want ik weet dat ik daarmee heel veel vrienden zou maken. Ik zou dat kunnen pretenderen overal waar ik ga (...) maar wij doen dat niet. En als ik dat zou zeggen dan zou iedereen nog meer fan zijn van wat wij doen. (...) dat vind ik soms wel een gevaar”.

3.2.5 Outreach als dwingend modewoord

R11: “De term outreachend werken is aan populariteit aan het winnen, hè, niet de methodologie. De methodologie van je tijd nemen, vanuit een vertrouwensfunctie werken en dergelijke meer, daar is geen tijd voor”.

Het vermoeden dat outreach vandaag vooral een **modewoord** is, wordt door de respondenten als tweede reden benoemd achter de zogenaamde populariteit en geeft aanleiding tot situaties van **dwingend isomorfisme**: “Die kar loopt en gaat vooruit, je moet bijna meestappen als veld om daarbij te blijven (...) want je kan niet achterblijven. Je wordt bijna gedwongen om dezelfde retoriek en dezelfde taal te gebruiken. Oude wijn in nieuwe zakken” (R11). Uit de resultaten van de bevroegde leidinggevenden is een sterke druk ten gevolge van subsidiekanalen te detecteren. Zowel lokaal, nationaal als supranationaal worden volgens hen heel veel middelen ter beschikking gesteld voor projecten met een outreachend karakter.

R14: “(...) dat ik inderdaad het gevoel heb dat als je bij eender welke projectoproep de term outreach erin gooit je kans met 50% omhoog gaat dat je het gaat krijgen. (...) Ik denk dat het echt een hip woord is dat, ja dat er een beetje een beweging is gegroeid dat dat de enige goede manier is van werken. Als dat erin staat wil dat per definitie zeggen dat je goed bezig bent”.

Overigens werd duidelijk dat het adopteren van de term outreach niet altijd op vrijwillige basis gebeurt. Na een jaarlijkse doorlichting met subsidieverstrekkingen werd één van de werkingen namelijk verplicht om de cursus outreach te volgen: “Ik vind dat absoluut niet erg om cursussen te volgen en bij te scholen en bij te leren, maar als dat is vanuit een stelling dat we niet weten wat outreach is!? Dat was wel even slikken” (R7).

3.2.6 Outreach als besparing, reddingsmiddel en gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen

R11: “Overall waar er besparing geweest is en bepaalde zaken zijn geschrapt wordt daar de term outreach naast gezet als goedkope vorm, met de grote kanttekening dat dat niet zo is, want ook voor outreachers moeten er ondersteunende functies zijn. Maar dat zit nooit in de aanvraag”.

Naast outreach als norm en modewoord, moet de **oorsprong** van outreach door sommigen gezocht worden binnen de vele **besparingen** in de sociale sector. Het vermoeden heerst dat outreach daar vooral wordt ingezet om bepaalde residentiële kosten te drukken. Voor anderen lijkt outreach vandaag meer en meer het **reddingsmiddel voor oude en nieuwe uitdagingen** waarvoor beleidsmatig geen pasklare antwoorden zijn.

R5: “Ik denk dat outreach vooral wordt ingezet als ultieme oplossing voor bepaalde fenomenen of problemen waar outreach *an sich* niets aan kan verhelpen zoals overlast, criminaliteit, drugs, dak- en thuisloosheid, enzovoort. Dit zijn allemaal problemen waarvoor outreach niet dé oplossing kan bieden”.

Tot slot zien sommige respondenten de populariteit van outreach als gevolg van (onvoorziene) maatschappelijke ontwikkelingen. Zo werd bijvoorbeeld de **coronapandemie** aangehaald als reden achter de toename van outreachwerk. Omwille van de kritiek die volgde na de lockdown zouden veel organisaties zich nu verplicht voelen om een inspanning te leveren voor alle cliënten wiens toegang voor lange tijd geblokkeerd bleef. Daarnaast zag iemand de toename van outreach ook parallel aan de **toenemende bevolkingsgroei**: “We zijn tout court met meer mensen. En dus zullen er per definitie ook meer mensen zijn die dan uitvallen” (R14). Als laatste werd ook de **technologische vooruitgang** gezien als reden achter de spurt van outreachwerk. Zo zou de voortdurende ontwikkeling van sociale media het contact in de leefwereld van mensen vanuit praktisch en financieel standpunt vergemakkelijken.

3.3 Outreach in Mechelen: zo helder als kristal?

R1: “Er is, denk ik, althans voor mij, wel een goed begrip van wat outreach inhoudt. Het zou wel erg handig zijn als iedereen dat zo'n beetje zou begrijpen”.

De resultaten tonen een **duidelijke discrepantie** tussen de mate waarin outreach als methodiek en concept helder blijkt voor de respondenten zelf en de mate waarin er nood gezien wordt aan verheldering bij anderen in de sector. Een ruime meerderheid gaf namelijk aan zelf een goed begrip te hebben van outreach, maar zag daartegenover wel een duidelijke nood voor de brede sector. Slechts drie respondenten gaven aan zelf een beperkt begrip te hebben van outreach, waarvan er één helemaal geen nood voor conceptuele helderheid ervaarde.

R10: “Ik ervaar dat niet zo hard, maar dat is ook denk ik omdat ik het geluk heb om te kunnen werken in deze setting, omdat dat heel hard een politiek gedragen werking is. Dat zou een ander verhaal zijn moest ik in een vzw werken die subsidies moet verantwoorden”.

Verskillende voorbeelden leiden tot het vermoeden dat een **gebrek aan visie binnen de organisatie** vaak aan de basis ligt van het troebele karakter van outreach. De meerderheid is dan ook niet overtuigd dat iedereen in de eigen organisatie op dezelfde manier naar outreach kijkt. Enerzijds geven sommigen aan het vermoeden te hebben dat er wel een duidelijke definitie of omschrijving van outreach bestaat, maar dat ze zelf nog zoekende zijn. Anderzijds werd het gebrek aan visie ook herleid tot de **ontoereikende ondersteuning en interne reflectie** binnen de organisatie. Deze respondenten gaven bijvoorbeeld aan dat zichzelf of collega's zonder een echt methodisch kader het veld werden ingestuurd of dat er heel wat twijfel bestaat over de wijze waarop hun outreachwerk geëvalueerd zal worden.

R8: “Het is nooit gezegd geweest van: *‘nu gaan we eens bekijken wat outreach is’*. Het was meer zo van: *‘nu ga je mensen gaan plukken en klaar’*. Dus het wordt veel gebruikt binnen de organisatie, maar we gaan zelden definiëren wat het is”.

3.3.1 De gevaren van een troebel concept

Een gebrek aan conceptuele helderheid blijkt niet zonder risico. Volgens heel wat respondenten leidt dit ten eerste tot situaties waarin werkers zich de titel outreacher toe-eigenen zonder aan de vereisten te voldoen. Hoewel de gevoelens hierbij sterk varieerden tussen protectionisme en onverschilligheid ten aanzien van de term, gaf een meerderheid toch aan het gevoel te hebben dat er sprake is van een **wildgroei** aan outreachpraktijken, waardoor iedereen vrij is om het zelf in te vullen: “Wat hebben we dan binnenkort, outreachende onthaalmoeders omdat die de kinderen oppikken” (R11)? Outreachers die een beperkt aantal huisbezoeken doen, enkel werken via aanmelding, controlerend optreden, beperkt zijn in tijd en vertrekken vanuit overlast behoorden onder meer tot de negatieve gevolgen van deze wildgroei.

R4: “Ik vind als een outreacher niet flexibel is, dan ben je de naam niet waardig. Ja, dat klinkt heel mooi, maar als die dan zeggen: *‘ik heb een wachtlijst’*, of: *‘ik kan binnen een maand terugkomen’*, dan vind ik dat je de bal een beetje mislaat in uw concept van outreach”.

Uit de resultaten blijkt tevens dat een gebrek aan helderheid vaak op verschillende wijzen leidt tot **verkeerde verwachtingen**. Bij enkele werkingen bleek het gebrekkige kader bij aanvang van het project reeds te resulteren in foutieve vooruitzichten. Hierin werd de factor tijd door een ruime meerderheid van de respondenten aangehaald als een heikel punt. Het idee leeft sterk dat er vaak geen besef of begrip is voor de **tijdsinvestering** die nodig is binnen hun werk.

R7: “We kregen van bovenaf wel duidelijk de boodschap van: *‘oké allemaal goed, maar het moet wel slagen he, we hebben wel cijfers nodig’*. Terwijl wij net van mening waren dat het project heel traag moest opbouwen”.

Een ander gevaar dat werd aangehaald, is dat outreach meer wordt ingezet vanuit een **sterk oplossingsgerichte insteek**. De perceptie heerst dat beleidsmakers outreachers vaker zullen inzetten om overlastfenomenen te bestrijden waardoor de vertrouwensrelatie met de doelgroep onder druk komt te staan.

R3: “Ze mogen niet verwachten van een outreacher van: *‘spreek die gasten aan en zeg dat ze ergens naar binnen gaan en zeg dat ze de mensen niet lastig vallen’*! Dat mag de verwachting niet zijn”.

3.3.2 Naar een eenduidig kader voor outreach in Mechelen?

Hoewel een grote meerderheid overtuigd is van de nood voor meer conceptuele helderheid, lopen de meningen over de meerwaarde en de gewenste vorm van een eenduidig kader ietwat uiteen. Enerzijds geeft een meerderheid aan belang te hechten aan een duidelijk kader, maar anderzijds vrezen enkelen ook dat een afgelijnd kader te beperkend zou zijn, waardoor werkers komen vast te zitten in een keurslijf.

R12: “Je kunt niet outreachen binnen een heel strak kader denk ik, maar het feit dat het kader er is, gaat je beleidsmatig wel helpen denk ik door te kunnen definiëren van dit is outreach, dat hebben we daarvoor nodig en dat zijn de gevolgen. Ik denk dat dat goed is, maar een scherp kader kan het outreachend werken ook wel beperken, dat de rebelsheid er een beetje af gaat”.

De noodzaak van een duidelijk kader voor de **gezonde verstandshouding tussen beleid en praktijk** is een mening die door velen gedeeld wordt. Binnen deze context achten ze een kader noodzakelijk om de specifieke meerwaarde te kunnen aantonen van outreach als methodiek. Ook zou dit kader bijdragen aan een beter besef bij beleidsmakers over de inspanningen die nodig zijn om outreach als methodiek te doen slagen.

R8: “Een soort afvinktool zou handig zijn. Zodat je nog weet dat je outreachend aan het werken bent. Zo van, ik check drie van de tien, dus ik ben outreachend aan het werken”.

Vervolgens wordt een duidelijk kader door sommigen ook aangehaald als een belangrijk **middel tot reflectie in de praktijk**. Ondanks dat deze respondenten aangeven zelf een goed begrip te hebben van outreach wensen ze toch occasioneel, op regionaal of teamniveau, terug te grijpen naar de visie achter de methodiek onder begeleiding van een expert. Daarnaast werd conceptuele eenheid ook belangrijk geacht voor het bepalen van **een ondergrens van outreach**. De respondenten vinden het hier belangrijk dat outreachers aan een zeker minimum voldoen vooraleer ze de titel kunnen dragen.

R11: “Vanaf het moment dat je iets weet, vergeet je hoe het is om iets niet te weten. Ik denk dat zij heel veel kennis hebben, maar nog niet de klik maken dat andere mensen waarschijnlijk bepaalde zaken niet weten”.

Hoewel ongeveer de helft van de respondenten opnieuw in de richting van SAM vzw kijkt voor de oprichting van een duidelijk kader, heerst er bij één respondent ook wat kritiek ten aanzien van de vzw. Zonder hun expertise in twijfel te trekken, werd de opmerking gemaakt dat de organisatie naar aanvoelen te veel op het theoretische en abstracte niveau blijft, waardoor praktische implementatie moeizaam verloopt. Deze respondent ijvert bijgevolg voor een meer betrokken *‘hands-on-mentaliteit’* van de koepelorganisatie waarbij op maat ondersteuning wordt gegeven bij de uitbouw van een outreachkader.

4. Algemeen besluit

Onderzoeksvraag 1: Hoe definiëren de bevraagde werkers en leidinggevendenden outreachend werken en hoe verhouden deze omschrijvingen zich ten opzichte van de bestaande conceptuele kaders in de literatuur?

In lijn met de verwachtingen van Omlo (2017) werden in de geselecteerde werkingen heel wat combinaties teruggevonden van de ideaaltypische modellen en typen van outreach. Ook onderstreepte de aanwezigheid van de online-outreacher het feit dat de geziene conceptuele kaders niet exhaustief zijn.

Ongeveer de helft van de respondenten kon gecategoriseerd worden binnen het hulpmodel en het kwartiermakersmodel (Omlo, 2017). Afgaand op de verschillende interventies die de respondenten ondernemen binnen het hulpmodel werden ook voorbeelden gevonden van de verdere onderverdeling door Kloppenburg en Hendriks (2010; 2013). Daarnaast werden twee voorbeelden teruggevonden van het verbindend en het presentiemodel (Omlo, 2017). Op basis van de setting waar de outreachers werken, werden vier werkingen gecategoriseerd volgens 'detached', zes volgens 'domiciliary', vier volgens 'peripatetic' en werd één voorbeeld gevonden van 'satellite' outreach (Dewson et al., 2006; Rhodes, 1996).

Ondanks de grote diversiteit binnen de respondenten treffen we heel wat punten van overeenstemming aan tussen de initiële omschrijvingen onderling en de literatuur. Ongeacht de professionele context werden door een meerderheid 'actief aanwezig zijn in de leefwereld', 'drempelverlagend werken', 'sociale steun bieden op vraag van de doelgroep die moeilijk te bereiken is' en 'werken aan een vertrouwensrelatie' benoemd als eigen aan outreach. Hierin herkennen we twee van de kerntaken van Andersson (2013) zijnde 'contact maken' en het 'bewerkstelligen en onderhouden van sociale steun voor de doelgroep'. Ook werd outreach sterk omschreven als een intrinsieke basishouding die te karakteriseren is door morele betrokkenheid en meer doen dan verwacht wordt. Hierin zien we onder meer raakvlakken met de bevindingen van Erickson & Page (1998) en Kloppenburg & Hendriks (2013) die outreach omschrijven als een 'kunst' met een rebelse attitude.

Hoewel outreach door de respondenten niet bewust werd omschreven als generieke methodiek met een afgelijnd handelingsmodel, verklarende theorie en achterliggende mens- en maatschappijvisie (Hermans, 2014), benadrukt hun conceptualisering wel dat outreach meer omvat dan een verpakking specifieke technieken. Bovendien merken we heel wat raakvlakken op met de definitie van outreach volgens SAM vzw (De Maeyer et al., 2012, p. 38). Een actieve benadering, het bevorderen van welzijn, een participatieve basishouding, etc., zijn allemaal elementen die sterk corresponderen met de omschrijving van outreach volgens de respondenten.

De consensus die aangetroffen wordt in deze diverse groep kan enerzijds twijfel opwekken over de stelling van Andersson (2013) dat het domein van sociaal werk bepalend is voor hoe outreach gezien en begrepen wordt. Anderzijds onderstreept de eerder gemaakte bedenking, of residentiële settingen kunnen gelden als outreach omwille van de gehanteerde basishouding, deze stelling juist. Ook gaven sommigen aan outreach te kaderen volgens andere werkvormen zoals straathoekwerk, bemoeizorg of vindplaatsgericht werken. Deze alternatieve omschrijvingen dragen potentieel bij tot de obscure positie van outreach zoals die omschreven wordt door Andersson (2013).

Hoewel de benadering van outreach volgens de respondenten overlappings vertoont met de literatuur, ontbreekt in deze omschrijving een cruciaal onderdeel, aldus Andersson (2013) en Grymonprez et al. (2017), zijnde het initiëren van sociale verandering. Ondanks dat dit element niet bewust werd aangehaald, kunnen we toch heel wat voorbeelden distilleren die beantwoorden aan deze 'kerntaak' van outreachend werken.

Een cruciale vaststelling binnen dit onderdeel is tot slot de discrepantie die bestaat tussen de eigen praktijk en de perceptie op 'echt' outreachwerk. Hoewel de initiële benadering ruim geformuleerd is, wordt in de omschrijving van 'echt' outreachwerk vaak de nadruk gelegd op 'detached outreach', de presentiemethode en werken op vraag van de doelgroep. Deze vaststelling wijst op een potentiële paradox tussen de gewaande consensus over de betekenis van outreach en de feitelijke twijfel die heerst over wat outreachwerk precies inhoudt.

Onderzoeksvraag 2: Hoe ervaren de bevroagde werkers en leidinggevendenden kennisverspreiding over outreach als term en methodiek?

De resultaten van de manier waarop kennis over outreach verspreidt, wijzen ontegensprekelijk naar SAM vzw als de voornaamste drager van kennis over outreach. Het vermoeden dat SAM vzw in grote mate heeft bijgedragen aan de verschillende omschrijvingen van outreach is dan ook niet onrealistisch. Daarnaast gaven sommige respondenten aan outreach al langer te kennen, zij het onder een andere naam. Tot slot werden veel van de bevroagden voor het eerst geconfronteerd met outreach bij aanvang van hun huidig werk, of in een later stadium onder invloed van een extern studiebureau, een bewuste methodische koerswijziging of onder druk van subsidieverstrekters.

De basisopleiding 'Outreachend Werken' van SAM vzw werd, samen met de eigen werkcontext, gezien als de primaire bron en route van methodische kennis over outreach. De resultaten toonden verder dat de ervaren vorm van kennis, samen met persoonlijke en organisatorische filters, potentiële determinanten vormen voor de interpretatie en implementatie van de aangeboden kennis binnen deze basisopleiding.

De verschillende ervaringen met de basisopleiding toonden enerzijds dat de inhoud van de cursus niet door iedereen als een verrijking of iets nieuws werd gezien. Anderzijds werd de inhoud vaak omschreven als 'te theoretisch' en 'te sterk gelinkt aan straathoekwerk', waardoor deze niet meteen als inzetbaar ervaren werd. Aansluitend kan de vraag gesteld worden of de gepercipieerde focus op de vindplaatsgerichte insteek van straathoekwerk doorheen de cursus bijgedragen heeft aan het huidige beeld van 'echt' outreachwerk? Het theoretische karakter van kennis over outreach werd tot slot, naast een gebrek aan middelen, gezien als een potentiële barrière bij de overdracht van kennis over outreach. Het verschil in vermogen ten aanzien van vormingen en ondersteuning was het enige noemenswaardige verschil tussen stads- en middenveldorganisaties binnen dit onderzoek.

De benadering van outreach als narratief en onderwerp gaf inzicht in de mate waarin de verspreiding van outreach als logisch, positief en een meerwaarde voor alle organisaties werd geacht. Deze vaststelling doet vermoeden dat normatief isomorfisme sterk druk uitoefent op organisaties om outreach te implementeren, omdat het aanvaard wordt als een van de beste en meest eigentijdse vormen van werken. Daarnaast concluderen we ook dat beleidsmakers en subsidieverstrekters op basis van dwingend isomorfisme (on)rechtsreeks druk uitoefenen door de toekenning of ontzegging van middelen. Vervolgens werd ook mimetisch isomorfisme gedetecteerd aan de hand van enkele voorbeelden, waarin het zich beperkt tot het overnemen van de term outreach.

Tot slot werden de oorsprong van kennisproductie en de verspreiding van outreach door sommigen begrepen als tegemoetkoming aan structurele besparingen in de sociale sector. Ook zien sommige respondenten outreach opduiken als reddingsmiddel voor oude en nieuwe problemen zoals overlast, criminaliteit, dak- en thuisloosheid en middelengebruik. Anderen zagen het als een gevolg van (onvoorziene) maatschappelijke ontwikkelingen zoals de coronapandemie, de exponentiële bevolkingsgroei en de technologische vooruitgang van communicatiemiddelen.

Onderzoeksvraag 3: Ervaren de bevraagde werkers en leidinggevenden de noodzaak van conceptuele eenheid voor outreachend werken?

Een centrale vaststelling binnen dit onderdeel is de discrepantie tussen de mate waarin de respondenten zelf een goed begrip denken te hebben van outreach en de mate waarin de nood wordt ervaren voor conceptuele verheldering binnen de brede sector. Een gebrek aan interne visie en ontoereikende ondersteuning werden aangehaald als voornaamste oorzaken achter het troebele karakter van outreach.

Verder bleek een gebrek aan conceptuele helderheid niet zonder gevaar te zijn. Hierbij bevestigden de respondenten in eerste instantie het vermoeden van een wildgroei aan outreachpraktijken die vrij spel geeft aan werkingen die niet voldoen aan de vereisten. Ook resulteerde dit vaak in verkeerde verwachtingen, waarin het gebrek aan tijd en een sterke nadruk op oplossingsgericht werken als zeer problematisch werden beschouwd.

Hoewel de bedenking werd gemaakt of een eenduidig kader niet zou leiden tot een keurslijf waarin outreachers hun vrijheid en eigenheid zouden verliezen, werd een duidelijk kader toch belangrijk geacht omwille van verschillende redenen. Ten eerste zou een dergelijk kader kunnen bijdragen aan een gezonde verstandshouding tussen beleid en de praktijk, om zo verkeerde verwachtingen uit te sluiten. Ten tweede kan een duidelijk kader dienen als middel tot reflectie in de praktijk. Als laatste werd conceptuele eenheid belangrijk geacht om een ondergrens te kunnen bepalen voor wat als outreach gezien mag worden.

5. Discussie en aanbevelingen

Hoewel het bestaan van online-outreachwerk een indicatie is van de beperkingen van de categorieën die in dit onderzoek worden gehanteerd, kan dit niet zonder meer worden beschouwd als een tekortkoming van de literatuur in het algemeen. Om dit vermoeden te bevestigen of te weerleggen, is een grondige analyse van de bestaande literatuur over outreach noodzakelijk. Ook werd binnen dit onderzoek slechts één voorbeeld gevonden van online-outreachwerk en daarom is meer onderzoek nodig om na te gaan hoe omvangrijk deze manier van werken feitelijk is.

Verder heeft dit onderzoek vanwege het beperkte aantal respondenten binnen een enkelvoudige lokale context uiteraard haar beperkingen. Meer onderzoek zal nodig zijn om na te gaan in welke mate: (1) de overeenkomsten tussen de literatuur en de omschrijvingen; (2) de vastgestelde discrepantie tussen de eigen praktijk en de verwoording van 'echt' outreachwerk en (3) de potentiële paradox tussen consensus en twijfel over de betekenis van outreach, overdraagbaar zijn naar andere werkingen en contexten.

De resultaten van de manier waarop kennis over outreach zich verspreidt, tonen het belang van 'transfermechanismen' volgens Sahlin-Andersson & Engwall (2002), 'de context van de ontvanger' volgens DiMaggio & Powell (1991) en de verschillende elementen van kennisverspreiding volgens Harris et al. (2015). Hiermee dragen de resultaten bij aan het besef van het belang van horizontale processen van kennisoverdracht én de argwaan voor een enge, verticale top-down benadering.

Verder kunnen we de assumptie van Harris et al. (2015), dat verschillende vormen van isomorfisme tegelijk druk uitoefenen op organisaties, op basis van dit onderzoek bevestigen. Hiermee onderstreept dit onderzoek tevens de vaststelling van Kessl & Evans (2015) dat kennis zich niet verspreidt in een hermetisch afgesloten doos en de implementatie ervan steeds een bepaalde agenda weerspiegelt. Ook kan volgens Harris et al. (2015) de bestempeling van outreach binnen de basisopleiding als té theoretisch, wijzen op een betwisting van de relevantie ervan. Deze selectieve implementatie wijst potentieel op de trend van creolisering, waarbij verschillende kennisvelden met elkaar in contact komen en gaandeweg geïntegreerd geraken tot nieuwe mengvormen (Harris et al., 2015).

Naast de reeds vermelde beperkingen aangaande de omvang en (geografische) homogeniteit van de respondenten, vormt de complexiteit van kennisverspreiding samen met de cognitieve limieten van de bevroegden een tweede beperking van dit onderzoek. De beschreven processen van kennisverspreiding over outreach zijn dan ook verre van volledig, waardoor de weinige assumpties binnen het algemeen besluit hieromtrent onbevestigd blijven. Ook werden heel wat cruciale actoren binnen het proces van kennisverspreiding zoals beleidsmakers, universiteiten en experts niet bevroegd. Hierdoor zijn onder andere de verschillende visies op de oorsprong van outreachwerk in relatie tot historische en hedendaagse factoren eerder beperkt.

Omwille van deze constataties wordt dan ook: (1) meer verkennend onderzoek aanbevolen binnen de context van Mechelen met meer en andere stakeholders en (2) verklarend onderzoek aanbevolen om de impact te kunnen achterhalen van de vele elementen op de interpretatie en implementatie van outreachend werken.

Dewaele's (2022) vermoeden van een huidige wildgroei aan outreachpraktijken, die resulteert in spraakverwarring en verkeerde verwachtingen, werd op verschillende wijzen door de respondenten bekrachtigd. Hoewel de gevoelens hieromtrent afwijken, erkennen veel van hen het bestaan van outreachwerkers die niet aan de zogenaamde vereisten voldoen.

In lijn met eerdere bevindingen van Beelen et al. (2014) bleek visievorming bij veel van de geselecteerde werkingen een onvoltooid proces. De bijgevolg verschillende foute verwachtingen kunnen gelden als een voorbeeld van Strike et al. (2004), stellende dat, in de afwezigheid van een duidelijke visie op outreach, werkers onder druk komen te staan door de directe dienstverlening die van hen verwacht wordt door subsidiënten. Omwille van de reeds benoemde beperkingen wordt ook hier meer onderzoek aanbevolen om de overdraagbaarheid van deze bevindingen te staven.

Conform het pleidooi van Hermans (2014) voor methodologische helderheid als startpunt van kritische evaluatie en als basis voor professioneel, deontologisch handelen, werd een duidelijk kader voor outreach belangrijk geacht. Dit kader zou onder meer bijdragen aan een gezonde verstandshouding tussen beleid en praktijk, dienen voor meer professionele reflectie en fungeren als basis voor het bepalen van een ondergrens voor outreachend werken.

Gezien de foute verwachtingen die vaak heersen ten aanzien van de tijd die cruciaal wordt geacht binnen outreachwerk, draagt dit onderzoek de factor tijd aan ter aanvulling van een ondergrens voor outreachend werken. Tot slot kan SAM vzw op basis van de feedback van de respondenten overwegen om een (regionaal) aanbod te creëren waarbij ze als consultant specifiek inspelen op de vraag en nood van lokale werkingen.

Hoewel de vermeende populariteit en wildgroei van outreach binnen dit onderzoek worden bevestigd, weerleggen de vele overeenkomsten die werden gevonden in de beschrijvingen van outreach tussen de respondenten en de literatuur enig vermoeden van een conceptuele leegheid van outreachend werken. De bevindingen binnen dit onderzoek wijzen tot slot op het belang van ondersteuning, visievorming en een conceptuele ondergrens om verdere, problematische wildgroei van outreach te voorkomen.

Bibliografie

- Andersson, B. (2013). Finding ways to the hard to reach—considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16(2), 171-186. <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118>
- Andersson, L., & Minas, R. (2021). Reaching without outreaching: A comparative policy study of EU member states policy agenda on youth unemployment. *International Journal of Social Welfare*, 30(3), 255-265. <https://doi.org/10.1111/ijsw.12470>
- Baart, A. (2001). *Een Theorie van de Presentie*. Utrecht: LEMMA.
- Bassuk, E.L. (1994). Community care for homeless clients with mental illness, substance abuse, or dual diagnosis. Newton, MA: The Better Homes Fund.
- Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C., Grymonprez, H., & Matthijssen, C. (2014). *Reach Out! Praktijkboek voor outreachend werken*. Leuven: Lannoo Campus.
- Boost, D., Elloukmani, S., Hermans, K., & Raeymaeckers, P. (2018). *Een beschrijvend en evaluerend onderzoek naar het Geïntegreerd Breed Onthaal* (Nr. 2018/02). Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://cdn.nimbu.io/s/5s8z9pq/channelentries/zei92zs/files/2018_02%20Rapport_06%20EF02%20Wetenschappelijke%20evaluatie_Geïntegreerd%20Breed%20Onthaal.pdf?dzv332x
- Boost, D., Raeymaeckers, P., Hermans, K., & Elloukmani, S. (2021). Overcoming non-take-up of rights: A realist evaluation of Integrated Rights-Practices. *Journal of Social Work*, 21(4), 831-852. <https://doi.org/10.1177/1468017320948332>
- Boxstaens, J., Gibens, S., Tirions, M., & Raeymaeckers, P. (2019). Sociaal Werk Definiëren. In M. Tirions, P. Raeymaeckers, A. Cornille, S. Gibens, J. Boxstaens, Y. Postma (Reds.), *# sociaal werk* (pp. 27-57). Acco.
- CAW. (z.d.). *Uithuiszetting voorkomen*. CAW. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/preventie/uithuiszetting-voorkomen/>
- Cefai, D. (2015). Outreach work in Paris: A moral ethnography of social work and nursing with homeless people. *Human Studies*, 38(1), 137-156. <https://doi.org/10.1007/s10746-014-9328-y>
- Corbanese, V., & Rosas, G. (2017). *Guide for developing national outreach strategies for inactive young people*. International Labour Organization. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_613351.pdf
- Cortis, N. (2012). 'Overlooked and under-served? Promoting service use and engagement among 'hard-to-reach' populations'. *International Journal of Social Welfare*, 21, 351-360. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2397.2011.00825.x>

- De Koker, B., De Stercke, N., Melis, B., & Steyaert, J. (2019). Vermaatschappelijking van de zorg: tussen droom en daad. In M. Tirions, P. Raeymaeckers, A. Cornille, S. Gibens, J. Boxstaens, Y. Postma (Reds.), *# sociaal werk* (pp. 459-475). Acco.
- De Maeyer, J., Dewaele, C., & Beelen, S. (2012). Outreachend werken. *Praktijkkader in ontwikkeling. Alert*, 38(5), 31-39. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://docplayer.nl/28735570-Outreachend-werken-praktijkkader-in-ontwikkeling.html>
- De Rode Antraciet. (z.d.). *Sport & Cultuur in de gevangenis*. De Rode Antraciet. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.derodeantraciet.be/>
- Dewaele, C. (2022, 3 november). 'Niet iedereen die het eigen kantoor verlaat, werkt outreachend'. *Sociaal.net*. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://sociaal.net/opinie/niet-iedereen-die-kantoor-verlaat-werkt-outreachend/>
- Dewson, S., Davis, S., & Casebourne, J. (2006). *Maximising the role of outreach in client engagement* (Nr. 326). Department for Work and Pensions. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20130125094156/http://research.dwp.gov.uk/asd/asd5/report_abstracts/rr_abstracts/rra_326.asp
- DiMaggio, P., & Powell, W. (1991). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. In W. Powell & P. DiMaggio (Reds.), *The new institutionalism in organizational analysis* (pp. 63–82). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Grymonprez, H., Hermans, K., & Roose, R. (2020). The Discursive Construction of Accessibility and its Implications for Outreach Work. *Journal of Social Policy*, 49(3), 643-660. <https://doi.org/10.1017/S0047279419000801>
- Grymonprez, H., & Roose, R. (2014). Outreach: een tweesnijdend zwaard? *Handboek Integrale Jeugdhulp*, 63-69. <https://hdl.handle.net/1854/LU-4327265>
- Grymonprez, H., & Roose, R. (2019). Towards a clearer understanding of the transformational potential of outreach work. *European Journal of Social Work*, 25(1), 26-40. <https://doi.org/10.1080/13691457.2019.1567468>
- Grymonprez, H., Roose, R., & De Corte, J. (2021). In Search of Transformative Practice: Outreach Work Tactics for Perpetuating Symbolic Boundaries. *The British Journal of Social Work*. 52(5). 2743-2759. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab220>
- Grymonprez, H., Roose, R., & Roets, G. (2017). Outreach social work: from managing access to practices of accessibility. *European Journal of Social Work*, 20(4), 461-471. <https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1255589>
- Harris, J., Borodkina, O., Brodtkorb, E., Evans, T., Kessl, F., Schnurr, S., & Slettebø, T. (2015). International travelling knowledge in social work: an analytical framework. *European Journal of Social Work*, 18(4), 481-494. <https://doi.org/10.1080/13691457.2014.949633>

- Henningsen, E. (2010). The romantic ethic in outreach work. *Sociétés et jeunesses en difficulté*. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <http://journals.openedition.org/sejed/6615>
- Hermans, K. (2014). Methodiekontwikkeling, evaluatieonderzoek en de body of knowledge van het sociaal werk. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 23(1), 33-52. <https://doi.org/10.18352/jsi.394>
- Hidalgo, H., & Baert, H. (1986). Methodiek en methodiekontwikkeling [Method and method development]. *Welzijnsids*, 11, 1–17.
- IFSW. (2014). *Global definition of social work*. International Federation Of Social Workers. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- James, L., & Lambert, W. (1962). Semantic satiation among bilinguals. *Journal of experimental psychology*, 62(6), 576-582. <https://doi.org/10.1037/h0042860>
- Jeugdzorg Emmaüs Mechelen. (2022, November 24). *Crisishulp aan Huis De Aanzet*. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.jeugdzorgemmausmechelen.be/ons-aanbod/begeleiding-aan-huis/crisishulp-aan-huis-de-aanzet>
- Kessl, F., & Evans, T. (2015) Special issue: Travelling knowledge in social work. *European Journal of Social Work*, 18(4), 477-480. <https://doi.org/10.1080/13691457.2015.1067381>
- Kloppenburg, R., & Hendriks, P. (2010). *Outreach Approaches in Social Work: An International Perspective*. Hogeschool Utrecht, Centre of Social Innovation. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.eassw.org/wp-content/uploads/2017/05/Outreach-Approaches-in-Social-Work-def-v2.pdf>
- Kloppenburg, R., & Hendriks, P. (2013). Outreach approaches in the private domain: an international study. *European Journal of Social Work*, 16(5), 605-619. <https://doi.org/10.1080/13691457.2012.732930>
- Korf, D.J., Riper, H., Freeman, M., Lewis, R., Grant, I., Jacob, E., ... Nilson, M. (1999). *Outreach Work among Drug Users in Europe: Concepts, Practice and Terminology*. Lisbon: European Monitoring Centre for Drug and Drug Addiction. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index34000EN.html_en
- Kuhlmann, J., González de Reufels, D., Schlichte, K., & Nullmeier, F. (2020). How social policy travels: A refined model of diffusion. *Global Social Policy*, 20(1), 80–96. <https://doi.org/10.1177/1468018119888443>
- Lee, W., & Donaldson L.P. (2018). Street Outreach Workers' Understanding and Experience of Working with Chronically Homeless Populations. *Journal of Poverty*, 22(5), 421-436. <https://doi.org/10.1080/10875549.2018.1460737>

- Maesele, T., Bouverne-De Bie, M., & Roose, R. (2013). On the frontline or on the side-line? Homelessness care and care avoiders. *European Journal of Social Work*, 16(5), 620-634, <https://doi.org/10.1080/13691457.2012.732932>
- McGivney, V. (2000). *Recovering outreach: Concepts, issues and practices*. NIACE: Leister.
- Metz, J. (2011). *Ambulant jongerenwerk: vinden, binden en doorleiden: de actuele relevantie van de klassieker*. Hogeschool van Amsterdam. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://pure.hva.nl/ws/portalfiles/portal/145163/493463_Literatuurstudie_ambulant_jongerenwerk
- Moriarty, J., Manthorpe, J., Cornes, M. (2015). Reaching out or missing out: approaches to outreach with family carers in social care organisations. *Health and Social Care in the community*, 23(1), 42-50. <https://doi.org/10.1111/hsc.12119>
- Morse, G., Calsyn, R.J., Miller, J., Rosenberg, P., West, L. & Gilliland, J. (1996). Outreach to homeless mentally ill people: conceptual and clinical considerations. *Community Mental Health Journal*, 32(3), 261-274. <https://doi.org/10.1007/BF02249427>
- Mortelmans, D. (2020). *Handboek Kwalitatieve Onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Nsour, S., Anandan, V., Lindert, K., & Karippacheril, T. G. (2020). Outreach. In K. Lindert, T. G. Karippacheril, I. Rodríguez Caillava, & K. Nishikawa Chávez (Reds.), *Sourcebook on the foundations of social protection delivery systems* (pp. 61–78). The World Bank. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://documents1.worldbank.org/curated/en/519831596182628993/pdf/Sourcebook-on-the-Foundations-of-Social-Protection-Delivery-Systems.pdf>
- Olivet, J., Bassuk, E., Elstad, E., Kenney, R., & Jassil, L. (2010). Outreach and engagement in homeless services: A review of the literature. *Open Health Services and Policy Journal*, 3, 53-70. <https://doi.org/10.2174/1874924001003020053>
- Omlo, L. (2017). *Wat werkt bij outreachend werken? Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams*. Utrecht: Movisie. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Dossier-wat-werkt-bij-outreachend-werken%20%5BMOV-12693403-1.0%5D.pdf>
- Payne, M. (2005). *Modern social work theory*. London: Lyceum Books.
- Pauwels, J. (2019). Methodisch handelen. In M. Tirions, P. Raeymaeckers, A. Cornille, S. Gibens, J. Boxstaens, Y. Postma (Reds.), *#sociaal werk* (pp. 203-243). Acco.
- Raeymaeckers, P., Driessens, K., & Tirions, M. (2016). Een zoektocht naar de identiteit van het sociaalwerkonderzoek: een reflectie over de kenmerken van een academische discipline. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 25(2), 43-63. <https://doi.org/10.18352/jsi.450>

- Rauwerdink-Nijland, E., & Metz, J. (2022). *Straathoekwerk: Een basismethodiek van het sociaal werk*. Uitgeverij SWP.
- Rhodes, T. (1996). *Outreach Work with Drug Users: Principles and Practice*. Straatsburg: Council of Europe.
- Sahlin-Andersson, K., & Engwall, L. (2002). *The expansion of management knowledge: Carriers, flows, and sources*. Stanford, CA: Stanford University.
- SAAMO. (z.d.-a). *Iedereen verbonden, da's Willebroek*. SAAMO. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.saamo.be/provincie-antwerpen/willebroek/project/iedereen-verbonden-das-willebroek/>
- SAAMO. (z.d.-b). *Klimaatstem van MIA*. SAAMO. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.saamo.be/provincie-antwerpen/turnhout/project/klimaatstem-van-mia/>
- SAM vzw & LiSS. (2021). *Straathoekwerk het Boek*. SAM vzw. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.samvzw.be/sites/default/files/Publicaties/Straathoekwerk%20het%20Boek.pdf>
- Smith, R., & Hall, T. (2018). Everyday territories: Homelessness, outreach work and city space. *The British Journal of Sociology*, 69(2), 372–390. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12280>
- Smoter, M. (2022). Outreach Practices of Public Employment Services Targeted at NEET Youth in Poland. *Youth & Society*, 54(2), 89-108. <https://doi.org/10.1177/0044118X211058224>
- Storms, B. (2019). *GO tegen gezinsarmoede, Een onderzoek naar de werking en resultaten van het GezinsOndersteuningsteam in Mechelen*. CEBUD. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.mechelen.be/go-team-boek>
- Strike, C., O'Grady, C., Myers, T., & Millson, M. (2004). Pushing the boundaries of outreach work: the case of the needle exchange programs in Canada. *Social Science & Medicine*, 59(1), 209-2019. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2003.10.020>
- Szeintuch, S. (2014). Street Work and Outreach: A social work Method? *The British Journal of Social Work*, 45(6), 1923-1934. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcu103>
- Van der Lans, J. (2010). *Erop Af! De Nieuwe Start van het Sociaal Werk*. Amsterdam: Augustus.
- Van der Linde, M. (2011). *Doe wel, maar zie om: een pleidooi voor historisch besef in het sociaal werk*. Hogeschool Utrecht. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://surfsharekit.nl/public/549a8b08-a29a-4872-bc56-c97d427a46b4>
- Van Doorn, L., A. Huber, M., Kemmeren, C., Van der Linde, M., Räkens, M., & Van Uden, T. (2013). *Outreachend werkt!*. Movisie. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Outreachend_Werkt%20%5BMOV-769716-00%5D.pdf
- Van Yperen, T., Van der Steege, M., Addink, A., & Boendermaker, L. (2010). *Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg: stand van discussie*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Rapport-AlgemeenWerkzameFactoren.pdf>

Vlaamse Regering. (2023). *Conceptnota voor een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid "Vroeg & Nabij"*. Geraadpleegd op 20 april 2023, van https://vroegennabij.be/sites/default/files/documenten/Conceptnota_Vroegennabij.pdf

Vlaanderen. (z.d.-a). *Verenigingen waar armen het woord nemen*. Departement Welzijn Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.armoede.vlaanderen.be/organisaties-verenigingen-waar-armen-het-woord-nemen>

Vlaanderen. (z.d.-b). *Vermaatschappelijking van de lokale sociale hulp- en dienstverlening*. Departement Welzijn Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 20 april 2023, van <https://www.departementwvg.be/vermaatschappelijking-van-de-lokale-sociale-hulp-en-dienstverlening>

Bijlagen

Bijlage 1: Elementen van kennisverspreiding

Element	Korte omschrijving
Narratieven	Verduidelijken (simplistisch) het gebruik en de meerwaarde van kennis.
Routes	Onderlinge verbindingen tussen praktijk, onderzoek, organisaties, actoren, etc., waarlangs kennis 'reist'.
Barrières	Voorkomen de verspreiding van kennis of beperken de toegang ertoe.
Grenzen	Construeren en markeren de ruimtelijke entiteiten waar kennis wordt geproduceerd en ontvangen.
Filters	Selectiemechanismen bij het interpreteren en implementeren van kennis.
Aanbieders	Entiteiten tussen bedenkers en ontvangers van kennis.
Vorm	De mate waarin kennis als verklarend, beschrijvend, procedureel, theoretisch, etc., wordt ervaren.
Oorsprong	Het ontstaan van kennis gesitueerd in tijd, plaats en geschiedenis.
Onderwerpen	De mate waarin kennis geldt als een gedragen (internationaal) referentiepunt.

Tabel 4 Elementen van kennisverspreiding

Bijlage 2: Omschrijving van de werkingen

Outreachwerking	Omschrijving
Straathoekwerk	Als 'professionele vriend' aanwezig zijn in de leefomgeving van kwetsbare doelgroepen en hen (her)aansluiting helpen vinden bij het (in)formele netwerk.
Straattherapie dubbeldiagnose	Psychologische ondersteuning bieden in de leefomgeving van mensen met een psychische- en verslavingsproblematiek.
Gezinsondersteuning (GO-team)	Langdurige ambulante begeleiding van gezinnen met kinderen in armoede.
Happy Mood Places (Jongerenwerking)	Mentaal welzijn en welbevinden bespreekbaar maken bij jongeren door online en offline outreachend aan de slag te gaan.
Outreachende jongerenwerking Transit M	Verbinding bewerkstelligen tussen verschillende doelgroepen aanwezig op de jongerensite Transit M en de brede samenleving.
Preventieve Woonbegeleiding	Intensieve woonbegeleiding middels huisbezoeken om uithuiszetting te voorkomen door achterliggende problemen aan te pakken.
JAC (Jongeren Advies Centrum)	Vindplaatsgericht werken om jongeren die de weg naar hulpverlening niet vinden, te ontmoeten en ermee aan de slag te gaan.
Back on Track II: Ex-gedetineerden (SAAMO- project)	Ex-gedetineerden intensief begeleiden op allerlei levensdomeinen, met een focus naar werk. Dit gebeurt op hun tempo en in hun leefomgeving.
vzw Blijhuis (Gezinsbegeleiding)	Ondersteuning van gezinnen met kinderen van 0 tot 6 jaar die geen of beperkt Nederlands spreken op diverse levensdomeinen.
vzw De Keeting (Vereniging Waar Armen Het Woord Nemen)	Ontmoeting tussen mensen in armoede stimuleren, waarbij participatie van de doelgroep en hen schakelen naar bestaande hulp- en dienstverlening centraal staan.

Tabel 5 Omschrijving van de werkingen

Bijlage 3: Vragenlijst

1. Definiëring van outreach

1.1. Kennismaking

- Welke opleiding(en) heb jij gevolgd?
 - Ben je daar in aanraking gekomen met outreachend werken?
- Heb jij in een vorige job al outreachend werk gedaan?
 - Zo ja, verschilt dit van je huidig outreachend werk?

1.2. Zelfdefiniëringen

- Hoe zou jij outreach omschrijven?
 - Wat is volgens jou typisch aan outreach als methode en haar doelstellingen?
- Op welke manier is outreach ingebed in je organisatie of functieprofiel?
- Ervaar jij outreach als een (professionele) identiteit?
 - Is jouw invulling gebaseerd op een specifiek mens- en maatschappijbeeld?
- In de literatuur wordt vaak verwezen naar de moeilijkheid om outreach te definiëren. Geldt dit voor jou ook?
 - Indien ja, waarom is dit volgens jou?
- Welke moeilijkheden ervaar jij met je outreachend werk?
- Voel je soms conflict aan tussen de belangen van je organisatie en je eigen outreachend werk?
- Onderzoek wijst uit dat veel outreachers beroep doen op stilzwijgende kennis (professioneel buikgevoel). In hoeverre geldt dit voor jou?
 - Kan je voorbeelden geven van deze kennis?
- Onderzoek wijst uit dat outreachers vaak vanuit een zekere rebelsheid opereren. Ervaar jij dit ook?

2. (Perceptie op) de wijze van kennisverspreiding

- Onder sommige experts heerst het vermoeden dat outreach sterk aan populariteit wint. Ervaar jij dit ook?
 - Zo ja, op welke manier ervaar jij dit?
- Wat zijn volgens jou de redenen achter deze populariteit?
- Wat zijn volgens jou de problemen/uitdagingen waarvoor outreach wordt ingezet door beleidsmakers/organisaties?
- Wat maakt volgens jou de expansie van outreach mogelijk?
- Op welke manier heeft outreach intrede gemaakt in jouw werking?
- Is outreach (als term of methode) t.a.v. je functieprofiel/taken nieuw?
- Welk doel probeer jij (of je organisatie) te bereiken met je outreachend werk?
- Op welke wijze (door wie) wordt er invulling gegeven aan jouw outreachend werk?
- Voel je op één of andere manier druk om outreachend te werken?
 - Of zijn er omstandigheden die druk uitoefenen op 'écht' outreachend werken?
- Beïnvloeden andere organisaties je outreachend werk? Vb. overnemen van 'good practice'.
 - Zo ja, op welke manier?
 - Beïnvloed je zelf andere organisaties?
 - Waarom gebeurt dit denk je?
- Waar halen jullie de nodige (methodische) kennis vandaan voor de uitbouw, uitvoering en ondersteuning van je outreachend werk? Vb: Literatuur/supervisie/intervisie/Initiatie cursussen/lerende netwerken/andere?...
- Krijg jij specifieke ondersteuning in de uitbouw of uitvoering van je outreachend werk?

- Zo ja, welke? Ervaar je dit als voldoende?
- Op welke wijze draag je zelf bij tot de verspreiding van outreach?

3. Nood aan conceptuele helderheid?

- Ervaar jij een gebrek aan conceptuele helderheid (eenheid) rond outreach?
 - Zo ja, op welke manier ervaar je dit?
- Heeft dit invloed op jouw werk?
- Kijkt iedereen binnen jouw organisatie op dezelfde manier naar outreach?
 - Zo nee, hoe verschilt dit en wat zijn daarvan de oorzaken?
- Wordt je soms geconfronteerd met outreachpraktijken die volgens jou niet aan de vereisten voldoen?
 - Zo ja, welke en op welke wijze wijken ze af?
 - Stoort jou dit en waarom (niet)?
 - Wat zijn hiervan volgens jou de gevolgen voor de helderheid van outreach?
- In welke mate heb jij nood aan een eenduidig kader rond outreach?
 - Waarom is dit volgens jou nuttig?
- Hoe moet dat kader er uit zien?
- Wie hoort er verantwoordelijk te zijn voor dat kader?

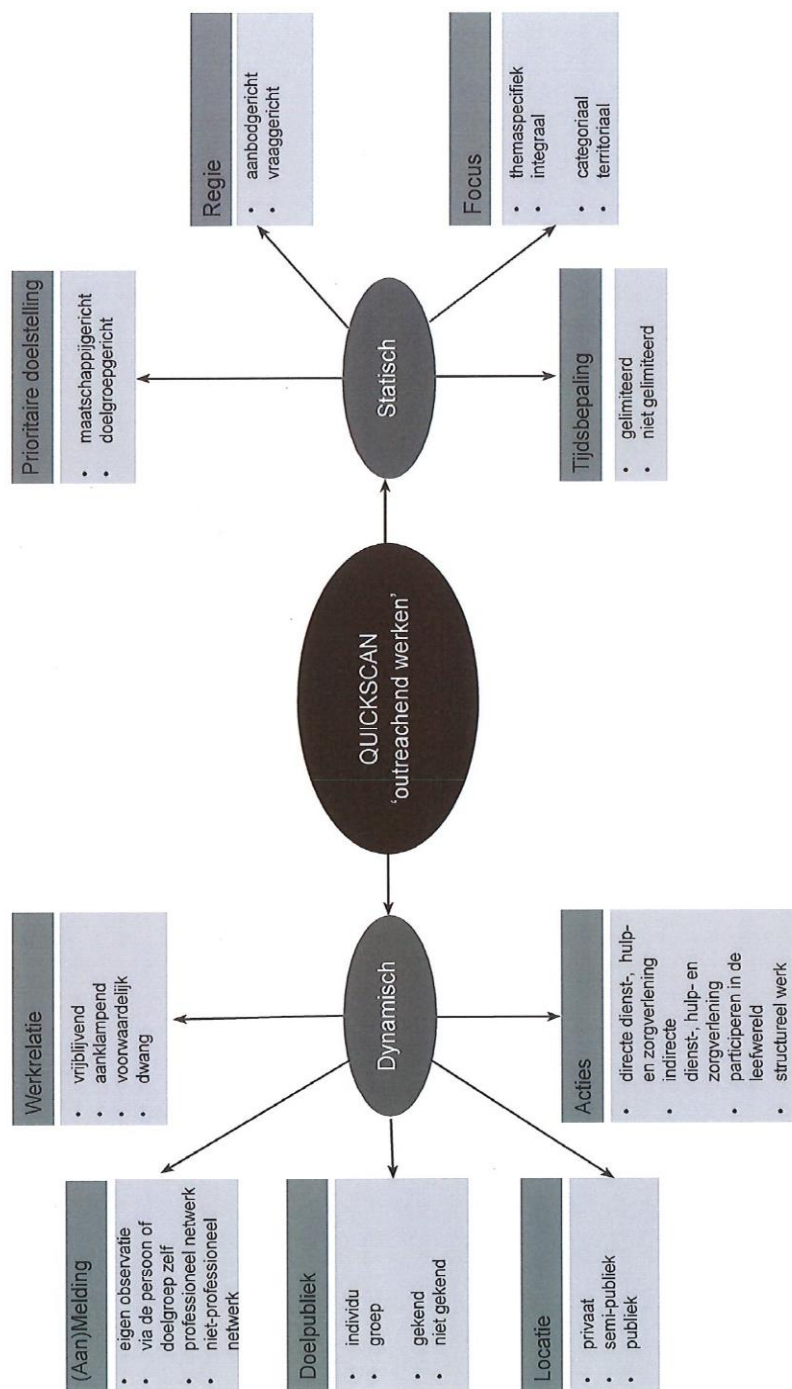
4. Positionering op basis van de QuickScan

(Zie volgende bijlage)

5. Einde

Heb jij nog bijkomende opmerkingen, vragen? Zijn er belangrijke zaken die ik vergeten

Bijlage 4: Quicksan van outreachende praktijken

De Maeyer, Dewaele & Beelen, 2013

Bijlage 6: Informed Consent

Universiteit Antwerpen
| Faculteit Sociale Wetenschappen

Mechelen, maart 2023

Interview Masterproef 'Outreach in Mechelen'

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, verklaar hierbij,

- (1) Dat ik duidelijk ben ingelicht over de aard en methode van het onderzoek.
- (2) Dat ik geheel vrijwillig deelneem aan het onderzoek
- (3) Dat ik op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden
- (4) Dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om het gesprek op band op te nemen
- (5) Dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om de resultaten op vertrouwelijke wijze te bewaren en verwerken en anoniem te rapporteren.

Gelezen en goedgekeurd op (datum)

De deelnemer,

..... (handtekening)

Bijlage 7: Verklaring op eer